ORTODOKSİA

AHLÂKİ VE DİNİ RESALE

Müdürü mes'ul
MELETIOS LUKAKIS

Mahal idare
Tahta Minare, Vodina Sokeğ 42
İstanbul — Fener

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΗ΄. — ΑΠΡΙΛΙΟΣ-ΜΑΪΟΣ 1943 — ΤΕΥΧΟΣ 4-5

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ

† ΒΕΝΙΑΜΙΝ

ΕΛΕΩι ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ, ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ ΤΩι ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΝ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΩΣ ΑΝΑΣΤΑΝΤΟΣ
ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ

Ἐν ἱερᾷ κατανύξει καὶ ἔκθαμβοι πρὸ τοῦ μεγαλείου τῆς θείας ἀγάπης παρηκολουθήσαμεν πάντες, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, κατὰ τὴν διαγενομένην Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Ἑβδομάδα τὰ Σεπτὰ Πάθη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τοῦ φιλήματος τῆς προδοσίας ἐν τῷ κήπῳ τῆς Γεθσημανῆς μέχρι τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ Τάφου.

Καὶ οἱ μὲν σταυρωταὶ ἐνόμισαν ὅτι διὰ παντὸς ἐν τῷ τάφῳ κατέθηκαν τὸν Κύριον τῆς ζωῆς. Ὁ θεάνθρωπος ὅμως Ἰησοῦς, κατόπιν τριημέρου ἐν αὐτῷ διαμονῆς, ἔθραυσε τὰ δεσμὰ τοῦ Ἅδου καὶ ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν, περιβεβλημένος τὴν αἰώνιον δόξαν ἣν εἶχε πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ τῷ Πατρί.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἡ ἑορτὴ τῆς Ἀναστάσεως ἀποτελεῖ τὴν μεγαλειτέραν ἑορτὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ, διότι ὑπεράνω τοῦ ζωοδόχου Τάφου παρήγορον διεγράφη τὸ οὐράνιον τόξον τῆς θείας ἐπαγγελίας ὅτι ἡ καταιγίς, ὁ πόνος, ὁ θάνατος οὐδόλως ἀποτελοῦσι τὸν μόνον κλῆρον τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ ταῦτα διαδέχονται ἡ αἰθρία, ἡ χαρά, ἡ ἀνάστασις.

Τεταλαιπωρημένοι διαβάται τῆς σκοτεινῆς καὶ τραχείας ὁδοῦ τοῦ παρόντος βίου, ἀναζητοῦντες εἰς τὸν ὁρίζοντα φῶς ἐπισημαῖνον τὴν ἀκολουθητέαν ὁδόν, ρίψωμεν τὰ βλέμματα ἡμῶν πρὸς τὸν κατηγλαϊσμένον θεῖον Τάφον καὶ τὸν Ἀναστάντα Χριστόν, ἀφ᾽ Οὗ ἀκτινοβολεῖ ἡ θριαμβεύουσα ζωή, καὶ ἀντλοῦντες θάρρος καὶ ἐνίσχυσιν ἀκολουθήσωμεν τὴν ὁδὸν τῆς καινῆς ζωῆς, ἣν δείκνυσι μὲν τὸ ἀνέσπερον φῶς τῆς Ἀναστάσεως, παραγγέλλει δὲ ὁ μέγας τῶν Ἐθνῶν Ἀπόστολος πρὸς τοὺς πιστοὺς τῆς Ἐκκλησίας: «*Ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν*» (Ρωμ. ϛ´ 4). Περιπατεῖν ἐν καινότητι ζωῆς, ἐστὶ ταὐτὸν τῷ ζῆν κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ζῆν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ μὴ φρονεῖν τὰ πρόσγεια, ζῆν ἐν τῷ κόσμῳ ἐν ᾧ εὐπερίστατος ἡ ἁμαρτία, ἀλλ᾽ ἔχειν τὴν ὀφειλὴν τοῦ μὴ διαπράττειν τὴν ἁμαρτίαν. Ὁσάκις δὲ ἡ ζωὴ πλήττει, μαστιγοῖ, στεφανοῖ δι᾽ ἀκανθῶν καὶ ἐπιτίθησιν ἐπὶ τῶν ὤμων ἡμῶν δυσβάστακτον σταυρόν, βαστάζειν τὸν σταυρὸν τοῦτον, ὃν τρόπον ἐβάστασεν αὐτὸν ὁ Χριστός.

Καὶ ἐπειδὴ ὅρος ἀπαραίτητος τῆς καινῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, τοῦτ᾽ ἔστι τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τῆς τελειώσεως, ἐστὶν ἡ δι᾽ ἀγάπης ἐνεργουμένη πίστις, σπουδάσωμεν τὴν πίστιν ἡμῶν

ἐπιμαρτυρεῖν ἔργοις ἀγαθοῖς καὶ πάντοτε μέν, ἐξοχωτέρως δὲ ὁσάκις αἱ περιστάσεις καλοῦσι τοῦτο. Οὐδείς, τοίνυν, ἀμφιβάλλει ὅτι αἱ λίαν δυσχερεῖς αὗται ἡμέραι, ἅς διέρχεται ἡ ἀνθρωπότης σύμπασα, ἐπιβάλλουσιν ὅπως ὅλως ἰδιαιτέρως μεριμνήσωμεν. παρὰ τὴν τυχὸν στενόχωρον καὶ ἡμῶν θέσιν καὶ κατάστασιν, καὶ περὶ τῶν ἐν ἀνάγκαις καὶ ἐν ἐσχάτῃ πενίᾳ καὶ στερήσεσι διατελούντων ἀδελφῶν. Τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην ἡμῶν ἔργοις ἀγαθοποιίας καὶ φιλαδελφίας ἐπιδεικνύοντες μέλλομεν καὶ ἡμεῖς ἀντλεῖν ἑκάστοτε ἰσχυρὰν παραμυθίαν καὶ στήριξιν εἰς τὸ φέρειν ἐν ὑπομονῇ καὶ ψυχικῇ γαλήνῃ τὰς δοκιμασίας καὶ θλίψεις ἡμῶν.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά. Αὐτοῦ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος σὺν τῇ παρ' ἡμῶν πατρικῇ εὐλογίᾳ εἴησαν μεθ' ὑμῶν καὶ τῶν οἴκων ὑμῶν.

Πάσχα τοῦ 1943.

† Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν.

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΕΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΥ

Ποῦ εἶσθε ἄγγελοι, σεῖς ποῦ παραστaθήκατε τὸν Θεάνθρωπον Ἰησοῦν κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς ἀγωνίας του, εἰς τὸν κῆπον τῆς Γεθσημανῆς; Διανύσατε σὰν ἀστραπὴ μὲ τὰ ἄϋλά σας πτερὰ τὸν μυστηριώδη ὁρίζοντα τοῦ Ἀπείρου· ἐλᾶτε κοντά μας· σταθῆτε πλάγι μας διὰ νὰ μᾶς βοηθήσετε. Εἴμεθα ὅλοι ἁμαρτωλοί· ὁ καθείς μας ἔχει πήξη ἀπὸ ἕνα μεγάλο ἢ μικρὸ καρφὶ στὸ ἄχραντον σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὅλοι μας «ἀνεσταυρώσαμεν» τὸν ἐσταυρωμένον Ἰησοῦν. Μὰ τώρα γονυπετεῖς καὶ μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, γονυπετεῖς ἐμπρὸς εἰς ἐκεῖνον ποὺ συγχωρεῖ, ποὺ συγχωρεῖ καὶ αὐτοὺς τοὺς σταυρωτάς του ἀφίνοντας τὴν ὑπερθείαν ἐκείνην φωνὴν «πάτερ ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τὶ ποιοῦσι», φωνὴν ποὺ θὰ ἀντηχεῖ μὲ συγκίνησιν πάντοτε εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς τῶν ἀληθινῶν ὀπαδῶν τοῦ ἐσταυρωμένου, γονυπετεῖς, λέγω, ἄγγελοι, ἀρχάγγελοι, σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς παρασταθῆτε, νὰ μᾶς βοηθήσετε, νὰ μᾶς ἐνισχύσετε· εὑρισκόμεθα εἰς ἀγωνίαν· ὅλη ἡ ἀνθρωπότης καὶ ὁ καθεὶς χωριστὰ ἐπαναλαμβάνει μὲ στεναγμὸν καὶ βαθὺν πόνον τὰ λόγια τοῦ πάσχοντος Χριστοῦ· «περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου.» Τάγματα, Χερουβείμ, Σεραφείμ, ἐξιλεώσατε τὸ θεῖον, παύσατε τὸν θυμὸν ἐκείνου διὰ τὸν ὁποῖον ὁ προφητάναξ εἶπε· «ἄνδρα αἱμάτων καὶ δόλιον βδελύσσεται Κύριος.» Ἐκεῖνος ἔχυσε τὸ αἷμά του ἐπάνω στὸν σταυρόν, στὸν Γολγοθᾶν, διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς ἀνθρωπότητος, διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάστασιν καὶ ἀνύψωσιν τοῦ ἀνθρώπου, σήμερον δὲ τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ ἀλληλοσφάζονται ἐπαναλαμβάνοντα τὴν βδελυκτὴν ἀδελφοκτονίαν τοῦ Κάϊν. Ἄγγελοι ἀγαθοί, λειτουργικὰ πνεύματα «εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα τοῖς μέλλουσι κληρονομεῖν σωτηρίαν», ἀνοίξατέ μας τὴν θύραν τῆς εὐσπλαγχνίας καὶ τῆς παρρησίας. Ἄρατε πύλας, ἄρατε. Χριστὲ εἴμεθα στὰ αἱματόβρεκτα ἄχραντα πόδιά σου ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοί, τὸ ἄπειρόν σου βλέμμα εἶναι παντοῦ ἁπλωμένον· βλέπεις τὰ ἑκατομμύρια τῶν φονευμένων· παρατηρεῖς τὰ ἑκατομμύρια τῶν πληγωμένων καὶ ἀναπήρων, θεωρεῖς τὰ ἑκατομμύρια τῶν χηρῶν καὶ τῶν ὀρφανῶν· ἕως εἰς τὴν οὐρανίαν σου κατοικίαν ἀναβαίνουν αἱ κραυγαὶ ποὺ ἀφίνουν αἱ μητέρες ποὺ ἔμειναν χωρὶς βρέφη καὶ ἐπαναλαμβάνουν ἐν χορῷ τὴν φωνὴν τοῦ θρηνῳδοῦ Ἱερεμίου «φωνὴ ἐν Ραμᾶ ἠκούσθη, θρῆνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς· Ραχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι ὅτι οὐκ εἰσίν». Ἂς βγῇ ἀπὸ τὸν μυστηριώδη σταυρόν σου ἡ δύναμις ἡ μεγάλη, ἡ δύναμις ποὺ συγχωρεῖ καὶ θεραπεύει, ποὺ εἰρηνοποιεῖ, ποὺ ἀνυψώνει τὰ πλάσματά σου.

Ὁ Σταυρός σου ἂς ἀναδειχθῇ, ἀκόμη μίαν φοράν, ὄργανον λυτρωμοῦ καὶ ἀπελευθερώσεως, ὄργανον δόξης. Διαισθανόμενοι ἀπὸ τώρα τὰ σωτήρια αὐτὰ ἀποτελέσματα τοῦ Ζωοποιοῦ σου Σταυροῦ καὶ τὸ θεῖόν σου μεγαλεῖον τύπτοντες τὰ στήθη, ὡς ὁ ἑκατόνταρχος, βοῶμεν «ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς εἶ».

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΒΑΪΩΝ

Ὁ Ἰησοῦς ἀναβαίνει εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, εἰσέρχεται θριαμβευτικὰ εἰς τὴν ἁγίαν Πόλιν. Ἐξύπνησε πολὺ πρωΐ, αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Λαζάρου, ἡ Μαρία καὶ ἡ Μάρθα, τὸν ἱκετεύουν: «Θέλουν νὰ Σὲ συλλάβουν. Πρὸ πάντων καμμιὰ νύκτα νὰ μὴ μείνῃς εἰς τὴν Πόλιν. Πρέπει νὰ ἔλθῃς νὰ κρυφθῇς ἐδῶ τὸ βράδυ.»

* * *

Τὸν συνοδεύουν οἱ πιστοί του, οἱ ἰδικοί του, γυναῖκες, παιδιά, λαός. Τὴν ἀτμόσφαιραν τὴν διασχίζουν αἱ ἰαχαὶ ὡσαννά. Τὸν συνοδεύουν ὄχι οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, ἀλλ' οἱ ἁπλοῖ, οἱ ἀμαθεῖς, οἱ πτωχοί, ὁ λαός, τὰ παιδιά, ποὺ τόσον ἐκεῖνος ἠγάπα καὶ προετίμα. Καὶ ἐδοξολόγει τὸν Πατέρα του, διότι ἀπέκρυψε τὰ μυστήριά του ἀπὸ τοὺς σοφοὺς καὶ συνετούς, καὶ ἀπεκάλυψεν αὐτὰ εἰς τοὺς ταπεινοὺς καὶ περιφρονημένους.

Οἱ Φαρισαῖοι, κάτω ἀπὸ τὴν σκιὰν τοῦ φθόνου των, τῆς κακίας των, διεμαρτυρήθησαν καὶ εἶπαν: «Πέτε εἰς ὅλους αὐτοὺς νὰ σιωπήσουν». Καὶ ὁ Ἰησοῦς, ὁ πρᾷος καὶ ταπεινός, ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ὄνου του ρίπτει εἰς αὐτοὺς τὴν ὑψηλὴν πρόκλησιν: «Ἐὰν αὐτοὶ σιωπήσουν, οἱ λίθοι θὰ κραυγάσουν.»

Οἱ λίθοι θὰ κραυγάσουν, αἱ πέτραι αἱ ἀκίνητοι, αἱ ἄφωνοι· αἱ πέτραι τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς θὰ ἠδύνατο νὰ μεταβάλῃ εἰς τέκνα τοῦ Ἀβραάμ. Οἱ λίθοι τοὺς ὁποίους εἰς τὴν ἔρημον, ὅταν ὁ σατανᾶς ἀπεπειράθη νὰ βάλῃ εἰς πειρασμὸν τὸν Χριστόν, δὲν ἠθέλησεν αὐτὸς νὰ μεταβάλῃ εἰς ἄρτους· οἱ λίθοι τοὺς ὁποίους εἶχαν μαζεύσῃ δύο φορὰς διὰ νὰ τὸν λιθοβολήσουν. Αἱ πέτραι τῶν κτιρίων τῆς Ἱερουσαλήμ, τὰ ὁποῖα θὰ ἐκρημνίζοντο, ὅταν μετ' ὀλίγους χρόνους θὰ ἤρχετο ὁ Τίτος καὶ θὰ κατέσκαπτε τὴν πόλιν. Αἱ πέτραι αἱ βωβαὶ εἶναι καμμιὰ φορὰ πλέον εὐαίσθητοι ἀπὸ πολλὰς ἀνθρωπίνους καρδίας.

* * *

Ὅταν ἐπλησίασαν εἰς τὴν Πόλιν, καὶ τὴν εἶδεν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ μακράν, ἀφῆκεν ἕνα στεναγμόν: «Ἂν ἐγνώριζες καὶ σὺ τὴν ἡμέραν ἡ ὁποία σοὶ ἐπιφυλάσσεται, τὸ τί ἔχει νὰ σοῦ γίνῃ! Ἀλλὰ τώρα τὰ πράγματα αὐτὰ εἶναι κρυμμένα ἀπὸ τὰ μάτια σου. Θὰ ἔλθουν ἐπάνω σου ἡμέραι φρίκης, οἱ ἐχθροί σου θὰ σὲ περικυκλώσουν ἀπὸ ὅλα τὰ χαρακώματά σου, θὰ σὲ περισφίγξουν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, θὰ σὲ ἀναποδογυρίσουν καὶ σὲ καὶ τὰ παιδιά σου, καὶ δὲν θὰ ἀφήσουν οὔτε πέτραν ἐπάνω εἰς τὴν πέτραν, διότι δὲν ἐγνώρισες τὸν καιρὸν ποὺ σὲ ἐπεσκέφθη ἐκεῖνος.»

Δὲν ἐγνώρισεν ἡ Ἱερουσαλὴμ τὸν καιρόν. Μέσα της ἐβασίλευεν ὁ σίδηρος τῶν Ρωμαίων, ὁ χρυσὸς τῶν ἐμπόρων, τὸ γράμμα τῶν Φαρισαίων, τὸ γράμμα τὸ ὁποῖον κτείνει. Ἡ πόλις αὐτὴ γίνεται θεοκτόνος. Ἔχει φονεύσει τόσους προφήτας, ἔχει λιθοβολήση τοὺς ἀπεσταλμένους εἰς αὐτήν. Ἀλλοπρόσαλλοι οἱ ἄνθρωποι, γεμᾶτοι ἁμαρτίαν, ἐπιπολαιότητα, δὲν ξεύρουν τί κάμνουν.

«Μὲ τί νὰ παρομοιάσω τὴν γενεὰν αὐτήν; ὁμοιάζει πρὸς παιδιὰ τὰ ὁποῖα κάθηνται εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἀπευθυνόμενα πρὸς τοὺς συντρόφους των λέγουν: Σᾶς ἐτραγουδήσαμεν μὲ αὐλόν, ἀλλὰ σεῖς δὲν ἐχορεύσατε. Ἐθρηνήσαμεν, ἀλλὰ σεῖς δὲν ἐπενθήσατε.»

Ἔρριψε ἕνα μάτι εἰς τὸν λαόν, τὸν ἐλυπήθη καὶ εἶπε: «Σπλαγχνίζομαι τὸν ὄχλον· ὁμοιάζει ὡσὰν κοπάδι ἀπὸ πρόβατα χωρὶς ποιμένα.» Ὁ λαὸς αὐτὸς σήμερον κραυγάζει «ὡσαννά», καὶ αὔριον «σταυρωθήτω!»

* * *

Εἰσέρχεται ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὡς βασιλεὺς εἰρήνης, πρᾶος καὶ ταπεινός. Δὲν κάθεται ἐπάνω εἰς ἕνα ἅρμα μάχης, εἰς ἕνα ἀεροπλάνο τὸ ὁποῖον ρίπτει βόμβας, ἀλλ' ἐπάνω εἰς ἕνα πῶλον ὄνου. Εἶναι αὐτὸ σύμβολον ταπεινότητος καὶ μακροθυμίας. Εἰσέρχεται ὄχι ὡς πολεμιστής, ὡς κατακτητής, ἀλλ' ὡς βασιλεὺς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης.

Καὶ ἔβαλαν ἐπάνω εἰς τὸν πῶλον οἱ μαθηταὶ τὰ φορέματά των, διὰ νὰ καθήση ὁ διδάσκαλός των. Καὶ ἐκεῖνοι ποὺ τὸν συνώδευαν ἔρριψαν εἰς τὸν πετρώδη δρόμον τὰ ἐνδύματά των, διὰ νὰ περάση. Ὡσὰν νὰ τοῦ ἔλεγαν: «Εἴμεθα γυμνοὶ χωρὶς ἐσένα. Τὸ πνεῦμα μας γυμνό, ἡ ψυχή μας ἄδεια.»

Εἰσέρχεται ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μετεμορφώθη ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος. Ἔρχεται εἰς Ἱεροσόλυμα νὰ μεταβάλῃ τὸν οἶνον εἰς αἷμα ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μετέβαλε τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον.

Ἔρχεται νὰ σώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα, νὰ τὴν ἁγιάσῃ. Νὰ ποτίσῃ μέσα εἰς τὴν ψυχήν μας τὴν ὑπάρχουσαν μεγάλην προαίσθησιν μιᾶς ἀνωτέρας ζωῆς καὶ τῆς αἰωνιότητος.

Μαζί του νὰ εἰσέλθωμεν καὶ ἡμεῖς μὲ τὴν βαθειὰ δίψά αὐτῆς τῆς ζωῆς καὶ τῆς αἰωνιότητος. Θὰ καταλάβωμεν ὅτι αὐτὸς εἶναι Θεὸς καὶ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη. Θὰ πάρωμεν θάρρος ἀπὸ τὴν κραυγήν του: «Ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον!» Ὁ Ναζωραῖος αὐτός, ὁ περιφρονημένος ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ, τὸν ὁποῖον ἐντὸς ὀλίγου οἱ στρατιῶται θὰ μαστιγώσουν καὶ θὰ ἐμπτύσουν εἰς τὸ πρόσωπόν του, ὀρθώνεται καὶ μὲ ἕνα τόνον ἡγεμονικὸν ρίπτει ἐπάνω ἀπὸ τοὺς δικαστάς του καὶ τοὺς δημίους του, ὡσὰν ἕνα σάλπισμα ἀγγελικόν, τὴν πρόκλησιν: «Θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον!»

† Ο ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

Ο ΓΑΛΛΙΚΑΝΙΣΜΟΣ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑ

Ὁ ΛΔ΄ ἀποστολικὸς κανὼν ἀναφέρει «περὶ ἐπισκόπων ἑκάστου ἔθνους.» Ἐν τῇ φράσει ταύτῃ διαβλέπομεν τὸν πυρῆνα τοῦ σχηματισμοῦ τῶν διαφόρων ἀνεξαρτήτων ἐκκλησιαστικῶν περιφερειῶν καὶ αὐτῶν τῶν ἐθνικῶν ἐκκλησιῶν. Τὸ τοιοῦτον συνέβαινεν ὄχι μόνον ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Δύσει. Ἄλλως τε ὁ Βαλσαμὼν σχολιάζων τὸν β΄ κανόνα τῆς δευτέρας οἰκουμενικῆς Συνόδου παρέχει μίαν πληροφορίαν ἐνισχύουσαν τὴν ὡς ἄνω ἄποψιν. Ὁ κανὼν ἀρχίζει μὲ τὰς ἑξῆς λέξεις. « τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους ταῖς ὑπερορίαις ἐκκλησίαις μὴ ἐπιέναι. . . » τὸ δὲ σχόλιον τοῦ Βαλσαμῶνος ἔχει οὕτω· «σημείωσαι οὖν ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος, ὅτι τὸ παλαιὸν πάντες οἱ τῶν ἐπαρχιῶν μητροπολῖται ***αὐτοκέφαλοι ἦσαν.***» Αὐτοκέφαλος ἦτο καὶ ὁ ἐπίσκοπος π.δ.χ. Μεδιολάνων καθὼς καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης. Οὐδὲν ἐντεῦθεν ἐξάγεται εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως περὶ μοναρχίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ. Τὸ ἐξαγόμενον τυγχάνει ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον.

Ὁ « χριστιανικώτατος διδάσκαλος » Γέρσων (1362 - 1428) ἡ ψυχὴ τῆς ἐν Βασιλείᾳ (1431 - 1449) συνόδου, κατεδίκαζε τὴν παπικὴν κυριαρχίαν καὶ ἔθετε τὰς βάσεις τοῦ γαλλικανισμοῦ ὅταν διετύπωνε τὰς ἀκολούθους ἀρχὰς καὶ βάσεις ὡς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ πάπα ἔναντι τῶν βασιλέων, ἔναντι τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ τῆς καθόλου ἐκκλησίας. «Ἡ παγκόσμιος ἐκκλησία, ἐδίδασκεν, εἶναι τὸ ἄθροισμα ὅλων τῶν χριστιανῶν, Ἑλλήνων, Βαρβάρων, ἀνδρῶν, γυναικῶν, εὐγενῶν, χωρικῶν, πλουσίων. πτωχῶν. Αὐτὴ ἡ ἐκκλησία ἔχουσα ἀρχηγὸν τὸν Χριστὸν δύναται νὰ πλανᾶται καὶ νὰ σφάλλῃ.» Ἡ διοικοῦσα ἐκκλησία, ἡ κληρικὴ ἐκκλησία, κατὰ τὸν Gerson, ἔχει κῦρος μόνον καὶ ἐφόσον ἀντλεῖ αὐτὸ ἐκ τῆς παγκοσμίου (καθολικῆς) ἐκείνης ἐκκλησίας. Ὁ πάπας, primus inter pares, ὑπόκειται εἰς τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑποτάσσεται εἰς τὰς ἀποφάσεις τῶν Οἰκ. Συνόδων. Ὥστε κατὰ τὸν Gerson ἀνωτάτη διοικοῦσα ἀρχὴ τῆς καθόλου ἐκκλησίας εἶναι τὸ ἄθροισμα τῶν ἐπισκόπων συνεργομένων ἐν συνόδῳ. Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ εἶναι καθ' ὅλα ὀρθόδοξος.

Τὴν ἄποψιν τοῦ Gerson διαβλέπομεν καὶ ἐν τῇ περὶ συνόδων καὶ περὶ ἐκκλησίας καθόλου διδασκαλίᾳ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου καὶ ἄλλων μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας πατέρων. « Ἐν τῷ πλήθει τῶν πιστῶν ἡ Ἐκκλησία », ἀναβοᾷ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῇ πρὸ τῆς ἐξορίας ὁμιλίᾳ αὐτοῦ (Migne 52 στ. 429). Τὴν ἀντίληψιν, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ ἀποφάσεις τῆς ἐκκλησίας καὶ αὐτῶν τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων προσλαμβάνουν καθολικὸν κῦρος ὅταν τύχωσι τῆς ἐγκρίσεως τῆς καθόλου ἐκκλησίας—ἀντίληψιν τὴν ὁποίαν ἠσπάζετο ὁ Gerson καὶ ἡ γαλλικανικὴ περὶ ἐκκλησίας ἔννοια — εὑρίσκομεν εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ ἰδίου πατρός. Εἰς τὸν τρίτον κατὰ

Ἰουδαίων λόγον κρίνων τὸ ἔργον τῆς πρώτης σεβασμίας οἰκουμενικῆς συνόδου γράφει: «εἰ δὲ ὅπου δύο ἢ τρεῖς, μέσος ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ὅπου τριακόσιοι καὶ πολλῷ πλείους παρῆσαν, πολλῷ μᾶλλον παρῆν, καὶ πάντα ἐτύπου καὶ ἐνομοθέτει. Σὺ δὲ οὐ μόνον ἐκείνων καταγινώσκεις, ἀλλὰ **καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ἢ καὶ τὴν ἐκείνων γνώμην ἐπῄνεσε**[1])» (Migne 48 στ. 865).

Τὰς περὶ ἐκκλησίας καὶ πάπα ἰδέας τοῦ Gerson ἠσπάζετο καὶ ὁ σύγχρονός του Pierre d'Ailly (d'Alliaco). Παρόμοιαι σκέψεις καὶ θεωρίαι καὶ δὴ εἰδικώτερον περὶ τῆς θέσεως τῆς γαλλικῆς ἐκκλησίας ἐν σχέσει πρὸς τὰς οἰκουμενικὰς συνόδους καὶ τοὺς κοσμικοὺς βασιλεῖς συνεζητήθησαν εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν συνέλευσιν τὴν συγκροτηθεῖσαν ἐν τῇ γαλλικῇ πόλει Bourges κατὰ τὸ 1438. Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἐξεδόθη καὶ ἡ λεγομένη «Πραγματικὴ» τοῦ Bourges ὑπὸ τοῦ βασιλέως Καρόλου τοῦ ἑβδόμου (βασιλεύσαντος ἀπὸ 1422 ἕως 1461). Καίτοι ἠκυρώθη ἡ πρᾶξις αὕτη ὑπὸ τοῦ διαδόχου τοῦ Καρόλου Λουδοβίκου τοῦ ΙΑ, καίτοι βραδύτερον ὁ Φραγκῖσκος ὁ Αος διὰ τοῦ κατὰ τὸ 1515 συναφθέντος κονκορδάτου ἐκανόνισε τὰς μεταξὺ τῆς Ἁγίας Ἕδρας καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γαλλίας σχέσεις, ἐν τούτοις αἱ γαλλικανικαὶ ἰδέαι, ἡ ὕπαρξις γαλλικῆς ἐθνικῆς Ἐκκλησίας, ἀπησχόλουν τὰ σοφώτερα πνεύματα μέχρις ἐσχάτων ἐν Γαλλίᾳ. Ἡ Σορβόνη τῶν Παρισίων ὑπεστήριζε τὰς ἰδέας ταύτας, αἱ ὁποῖαι ἐφόσον περιωρίζοντο εἰς τὸ θρησκευτικὸν ἐκκλησιαστικὸν ἔδαφος ἀπετέλουν τὸν λεγόμενον θρησκευτικὸν Γαλλικανισμόν. Ὑπῆρχε καὶ ὁ πολιτικὸς Γαλλικανισμὸς τὸν ὁποῖον ἠσπάζετο τὸ λεγόμενον Παρλαμέντον (Parlement) τῶν Παρισίων. Κατὰ τὸν ιστ´ αἰῶνα ὑπερασπισταὶ τοῦ θρησκευτικοῦ Γαλλικανισμοῦ ἐμφανίζονται σὺν ἄλλοις οἱ Guy Coquille καὶ Pierre Pithon, κατὰ δὲ τὸν ιζ´. αἰῶνα ὁ Pierre Dupuy κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ πάπας δὲν δικαιοῦται νὰ ἀναμιγνύεται εἰς ζητήματα τὰ ὁποῖα διεκανόνισαν οἱ πολιτικοὶ νόμοι. Ὡς σοφοὺς διδασκάλους τοῦ Γαλλικανισμοῦ ἀναφέρω τὸν P. Richer, τοὺς ἱερομονάχους Sénault καὶ Lejeune καὶ πρὸ πάντων τὸν διάσημον Βοσσουέτον. Ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ διασήμου τούτου ἐπισκόπου τῶν Μελδῶν (Meaux) συνῆλθεν τὸ ἔτος 1682 ὁ Γαλλικὸς Κλῆρος καὶ συνέταξε τὰ περιλάλητα τέσσαρα ἄρθρα τῶν γαλλικανικῶν ἐλευθεριῶν. Ἡ κληρικὴ συνέ-

[1]) Ὁ μακαρίτης Χρῆστος Ἀνδροῦτσος εἰς τὴν Δογματικήν του σ. 290 τὸ σημεῖον τοῦτο τὸ ἀφορῶν τοὺς ὅρους ὑπὸ τοὺς ὁποίους προσλαμβάνουν κῦρος αἱ ἀποφάσεις τῶν Οἰκ. Συνόδων ἀναπτύσσει ὡς ἑξῆς. «κριτήριον ἐξωτερικὸν τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου εἶναι ἡ ἀναγνώρισις τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς ὑπὸ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας. Ἡ ἀποδοχὴ τῶν ἀποφάσεων (τῶν ἱεραρχῶν) ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας («τοῦ πλήθους τῶν πιστῶν») εἶναι τὸ ἐξωτερικὸν γνώρισμα ὅτι δογματίζοντες οἱ ἱεράρχαι ἐχειραγωγοῦντο ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἡρμήνευον ὀρθῶς τὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας, ἧς εἶναι νόμιμοι ἀντιπρόσωποι.»

λευσις προὐκλήθη κατόπιν διαφωνίας, ἀναφυείσης μεταξὺ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. καὶ τοῦ παπα Ἰνοκεντίου ΙΑ'. Ἀφορμὴν εἰς τὴν διένεξιν παρέσχε τὸ λεγόμενον jus regaliae (régale) δ.λ.δ. τὸ δικαίωμα τὸ ὁποῖον διεξεδίκει ὁ τότε βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ὅπως αὐτὸς νέμεται τὰ εἰσοδήματα τῶν ἀρχιεπισκοπῶν καὶ τῶν ἐπισκοπῶν κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα κατὰ τὸ ὁποῖον διατελοῦσιν αὗται ἐν χηρείᾳ. Τὸ περιεχόμενον τῶν ἄρθρων καταδεικνύει τὰς ἐν πολλοῖς ὀρθοδόξους ἀντιλήψεις τοῦ Βοσσουέτου καὶ τοῦ τότε γαλλικοῦ Κλήρου περὶ τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ πάπα. Κατὰ τὴν τότε δήλωσιν τῆς συνελεύσεως α) οἱ βασιλεῖς εἶναι ἀνεξάρτητοι εἰς τὰ κοσμικὰ ζητήματα (πολιτικά)· β) αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι τυγχάνουν ἀνώτεραι τοῦ πάπα, γ) ὁ πάπας ἐν τῇ διοικήσει τῆς ἐκκλησίας ὀφείλει νὰ συμμορφώνεται πρὸς τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας· δ) αἱ ἀποφάσεις τοῦ πάπα ὡς πρὸς τὰ τῆς πίστεως ζητήματα τότε μόνον θεωροῦνται ἀμετάτρεπτοι ὅταν περιβάλλονται ὑπὸ ***τοῦ κύρους τῆς συναινέσεως*** τῆς καθόλου ἐκκλησίας». [2])

Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ διίδωμεν εἰς τὴν οὐσίαν τῆς δηλώσεως ταύτης τὴν τάσιν δημιουργίας μιᾶς ἐθνικῆς ἐκκλησίας συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχαίαν τάξιν καὶ τὸν προμνησθέντα κανόνα, ἐκκλησίας μέχρι τινὸς ἀνεξαρτήτου, γαλλικανικῆς ἐκκλησίας. Καὶ ἡ ἀγγλικανικὴ ἐκκλησία εἶναι ὑπό τινα ἔποψιν ἐθνικὴ ἐκκλησία, καίτοι ἐκείνη ὄχι μόνον πάντα πρὸς τὸν πάπαν κανονικὸν δεσμὸν διέκοψεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ δόγματα ἀλλοιώσεις ἐπήνεγκε παρασυρθεῖσα ὑπὸ τοῦ καλβινισμοῦ.

Τὸν Γαλλικανισμὸν ἐν Γαλλίᾳ, ὡς ἦτο ἑπόμενον, ὑπεστήριξαν καὶ οἱ Γιανσενισταί. Δὲν φρονῶ δὲ ὅτι εὑρίσκονται ἐν τῷ δικαίῳ ὅσοι φρονοῦν ὅτι τὸ κατὰ τὴν μεγάλην γαλλικὴν ἐπανάστασιν θεσπισθὲν πολιτικὸν σύνταγμα τοῦ Κλήρου (Constitution civile du Clergé) προῆλθεν ἐκ τῶν γαλλικανικῶν θεωριῶν. Οἱ τοιοῦτοι ἀδικοῦν τόν τε Γέρσωνα καὶ τὸν σοφὸν Βοσσουέτον, τοὺς δημιουργοὺς τῶν γαλλικανικῶν θεωριῶν.

Ἡ ἀντίληψις ἡ σχετικὴ πρὸς δημιουργίαν ἐν Γαλλίᾳ ἐθνικῆς ἐκκλησίας, μιᾶς ἐπὶ μέρους ὁπωσδήποτε αὐτοκεφάλου ἐκκλησίας, τμήματος τῆς καθόλου ἐκκλησίας, δὲν ἔπαυσεν ὑφισταμένη ἐν Γαλλίᾳ καὶ κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα. Εἰς τὰ ὀργανικὰ ἄρθρα τοῦ ἐπὶ Ναπολέοντος τοῦ Μεγάλου τὸ 1802 συναφθέντος κονκορδάτου ὑπάρχουν ρητὰ διατάξεις, κατὰ τὰς ὁποίας ὑπεχρεοῦντο οἱ κληρικοὶ νὰ διδάσκουν εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ σεμινάρια τὴν

---

[2]) Ἐπισήμως οἱ Γάλλοι ἐπίσκοποι βραδύτερον τῇ συναινέσει καὶ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' παρῃτήθησαν τῶν γαλλικανικῶν ἀρχῶν. Ἐξηκολούθει ὅμως ἡ ὕπαρξις τῶν γαλλικανικῶν θεωριῶν εἰς πολλοὺς ἀνωτέρους κληρικοὺς καὶ εἰς τοὺς διανοουμένους τῆς Γαλλίας. Περὶ τοῦ Γαλλικανισμοῦ τοῦ Βοσσουέτου—ἐκτεθέντος κυρίως ἐν τῷ ἔργῳ του Discours sur l'unité de l'Eglise,—γράφω ἐκτενέστερον εἰς σύγγραμμά μου ἀφορῶν αὐτὸν τὸν Βοσσουέτον.

διδασκαλίαν τῶν 4 ἄρθρων τῆς Δηλώσεως τοῦ 1682, ἤτοι τὰς γαλλικανικὰς θεωρίας.

Ἐναντίον τῶν ἀπόψεων αὐτῶν ἐξηγέρθησαν οἱ λεγόμενοι ὑπεράλπειοι (ultramontains), θερμοὶ ὀπαδοὶ τῆς ἀπορροφητικῆς μοναρχίας τοῦ Πάπα. Τοιοῦτος ὑπῆρξε καὶ ὁ διάσημος διπλωμάτης Joseph de Maistre, κατ' ἀρχὰς καὶ ὁ φιλόσοφος καὶ θεολόγος Lamennais καθὼς καὶ ὁ Louis Veuillot. Μετὰ τὴν σύνοδον τοῦ Βατικανοῦ (1870) κηρυχθέντος τοῦ πάπα **ἀλαθήτου** κατεδικάζετο πλήρως ὁ Γαλλικανισμός· ἐμμονὴ εἰς τὰς ἀρχὰς αὐτὰς καὶ δὴ ἐφαρμογὴ αὐτῶν θὰ προὐκάλει καὶ ἐν Γαλλίᾳ τὴν δημιουργίαν καθολικῆς μερίδος ὁμοίας πρὸς τὴν τῶν λεγομένων παλαιοκαθολικῶν ἢ χριστιανῶν-καθολικῶν (catholiques-chrétiens). Εἶναι ἄγνωστον ἐὰν καὶ πῶς θὰ ἐμφανισθῶσι καὶ θὰ ἐξελιχθῶσιν αἱ ἰδέαι αὐταὶ μετὰ τὸν παρόντα πόλεμον εἴτε ἐν Γαλλίᾳ εἴτε ἐν ἄλλαις καθολικαῖς χώραις.

Παρομοία πρὸς τὴν ἐν Γαλλίᾳ ἐκκλησιαστικὴν ἐκείνην κίνησιν ἐνεφανίσθη καὶ ἐν τῇ Ρωμαιοκαθολικῇ Γερμανίᾳ περὶ τὰ μέσα τῆς δεκάτης ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐν Αὐστρίᾳ περὶ τὰ τέλη τῆς ἰδίας ἑκατονταετηρίδος ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωσὴφ τοῦ Β΄. Ἐν Γερμανίᾳ τῆς κινήσεως ταύτης ἡγήθη ὁ ἐπίσκοπος Horthein, γράψας (1763) καὶ σχετικὸν πρὸς τὰς θεωρίας αὐτὰς σύγγραμμα ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Φεβρώνιος. Ἐν Αὐστρίᾳ ὁ ρηθεὶς Αὐτοκράτωρ ἐν τοῖς διοικητικοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ζητήμασι ἀφήρει ἀπὸ τοῦ πάπα τὴν δικαιοδοσίαν θέσας τὸ ἀξίωμα ὅτι ὑπερισχύει ἐν τοῖς τοιούτοις τῆς διαταγῆς τοῦ πάπα ὅ,τι ἀρέσκει (placet) τῷ βασιλεῖ. Ἡ πρώτη κίνησις ὠνομάσθη Φεβρονιανισμός, ἡ δὲ δευτέρα Ἰωσηφινισμός. Ὅλαι αἱ ἀνωτέρω συντόμως ἀναπτυχθεῖσαι θεωρίαι ἅπτονται μὲν καὶ τῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καθόλου θέσεως τοῦ πάπα καὶ τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἀντικειμένοις τῆς πίστεως, κυρίως ὅμως ἀφορῶσι τὰς σχέσεις ἐκκλησίας καὶ πολιτείας. Ὡς δὲ εἶναι γνωστὸν εἰς μὲν τὰς προτεσταντικὰς χώρας ἡ πολιτεία ἀπερρόφησε τὴν ἐκκλησίαν (Καισαροπαπισμός), εἰς δὲ τὰς καθολικάς, ἡ παπικὴ κυριαρχία τείνει εἰς ἀπορρόφησιν τῆς πολιτείας ἐν ὡρισμένοις σημείοις τὰ ὁποῖα θεωρεῖ ἡ Ἁγία Ἕδρα ἀποκλειστικήν της δικαιοδοσίαν. Παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς αἱ σχέσεις ἐκκλησίας καὶ πολιτείας ἦσαν σχέσεις ἁρμονικῆς συναλληλίας.[3])

Αἱ συγκρούσεις τῶν διαφόρων ἀντιθέτων ἀπόψεων καὶ ἄλλαι ἀντιλήψεις νομικῆς φύσεως (ἐλευθέρα ἐκκλησία ἐν ἐλευθέρῳ κράτει) καὶ θεωρίαι ἀλλοῖαι περὶ ἐκκλησίας καὶ θρησκείας ἐδημιούργησαν τὸν εἴς τινα κράτη εἰσαχθέντα θεσμὸν τοῦ χωρισμοῦ τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς πολιτείας.

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

---

3) Βλέπε σχετικὸν ἄρθρον μου ἐν Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ τοῦ 1923.

Η ΕΝ ΧΑΛΚΗ Ι. ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

7) Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ βιβλία δύο, βαμβίκινα, μῆκος δεύτερον, περὶ δογμάτων.

Τοῦ Πτωχοπροδρόμου κανόνες ἐξηγημένοι.

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν παλαιὰν καὶ νέαν διαθήκην στίχοι, καὶ ἀποφθέγματα σοφῶν, ἐγχειρίδιον.

Συμεὼν τοῦ Θεσσαλονίκης κατὰ πασῶν τῶν αἱρέσεων καὶ περὶ πίστεως καὶ τῶν ἑπτὰ μυστηρίων.

Συμεὼν τοῦ νέου θεολόγου εὐχαὶ καὶ ὕμνοι εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα, διὰ στίχων πολιτικῶν. Θαυμάζων τὴν θείαν μεγαλειότητα· μῆκος δεύτερον.

Θωμᾶ ντὲ Ἀκίνου βιβλίον θεολογικόν, βαμβίκινον, μῆκος πρῶτον.

Ἡ παλαιὰ διαθήκη ἑλληνιστί, ρωμαϊστὶ καὶ ἑβραϊστί, τυπογραφία, μῆκος πρώτιστον.

Τετραβασίλειον ἐν μεμβράναις, μῆκος πρῶτον.

Κωνσταντίνου τοῦ Μανασσῆ ἱστορικὰ βιβλία δύο, μῆκος δεύτερον, βαμβίκινα· περιέχει τὸ ἓν καὶ τὰ πάτρια τῆς πόλεως καὶ τὰ ὀφφίκια τὰ βασιλικά.

Σεπτέμβριος, μετάφρασις, καλλιγραφία, μῆκος πρωτοδεύτερον, ἀναγνωστικόν.

Ἕτερον μέμβρανον, Σεπτέμβριος.

Ὀκτώβριος, μετάφρασις, ἐν μεμβράναις, μῆκος πρῶτον.

Νοέμβριος ἐν μεμβράναις κατάπρωτον μῆκος, καλλιγραφία· τὸ πρῶτον.

Τὸ δεύτερον αὐτό, καλλιγραφία. ἐν μεμβράναις· καὶ ἕτερον καὶ ἄλλο δεύτερον.

Δεκέμβριος καὶ Ἰανουάριος, μῆκος κατάπρωτον· περιέχον τὰς τῶν δύο μηνῶν μεταφραστικῶς ἀναγνώσεις, περιέχον καὶ λόγους πανηγυρικούς.

Ἄλλο, Ἰανουάριος, περιέχον ἀπὸ τὰς θ΄. ἕως τὰς ιζ΄. εἶτα, πρὸς τὸ τέλος, ἀναγνώσεις τοῦ Χρυσοστόμου· μῆκος πρῶτον, μέμβρανον.

Φεβρουάριος, ἐν μεμβράναις τὸ ὅλον, μῆκος πρῶτον.

Πανηγυρικὸν ἀπὸ τοῦ τελώνου καὶ φαρισαίου μέχρι τοῦ σαββάτου τοῦ Λαζάρου, λόγους περιέχον λζ΄., ἐν μεμβράναις, μῆκος κατάπρωτον.

Ἕτερον ἀρχόμενον ἀπὸ μαρτίου καὶ καταλῆγον μέχρις αὐγούστου, λόγους περιέχον κθ΄., βαμβίκινον καὶ μέμβρανον, μῆκος πρώτιστον.

Ἔτι καὶ ἄλλο ὡς εἰς τύπον πανηγυρικοῦ, περιέχον λόγους ιζ'.

Ἄλλο ἀπὸ τοῦ τελώνου ἕως αὐγούστου.

Ἔτι πανηγυρικὸν μικρόν, λόγους περιέχον διαφόρους εἰς ὅλον σχεδὸν τὸν ἐνιαυτόν.

Ἕτερον τοῦ Μεταφράστου, λόγους περιέχον πολλούς.

Ἕτερον πανηγυρικὸν μέγα παλαιόν.

Ἕτερον λόγους περιέχον διαφόρους.

Βιβλίον πατερικὸν τὸ λεγόμενον ἐντολαί.

Κλίμαξ, ἐν μεμβράναις, μῆκος δεύτερον, περιέχον καὶ τὸ Λαυσαϊκὸν καὶ ἄλλα κεφάλαια πατέρων. Λαῦσος, συγγραφεὺς βίων καί θαυμάτων πατερικῶν.

Ἐφραὶμ Σύρου λόγοι διάφοροι, μῆκος πρῶτον, ἐν μεμβράναις.

Κατηχήσεις Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, βιβλία δύο· τὸ ἓν μέμβρανον καὶ τὸ ἕτερον χάρτινον, μῆκος πρωτοδεύτερον.

Διάφορα ἔτι βιβλία· πατερικὰ καὶ ἕτερα ψυχωφελῆ τινα.

Πατερικὸν ἐν μεμβράναις μικρόν.

Λαυσαϊκὸν παλαιόν.

Ἀββᾶ Μακαρίου πατερικὸν παλαιὸν καὶ ἕτερα ἄλλων πατερικά.

Ἀββᾶ Δωροθέου λόγοι διάφοροι.

Ἰσαὰκ Σύρου, ἐν μεμβράναις.

Συναγωγὴ κεφαλαίων Νικολάου Πατριάρχου.

Βίος καὶ ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ· καὶ ἐν τῷ τέλει κεφάλαια Συμεῶνος τοῦ μεταφράστου.

Βιβλίον διάφορά τινα περιέχον φιλόσοφα, θεολογικά, ἐπιστολὰς καὶ ἄλλα.

Δαμασκηνὸς ἁπλῶς διηγούμενος καὶ κοινῶς, βιβλία δύο.

Συλλογὴ τῶν πρακτικῶν καὶ μάλιστα τῆς δ'. συνόδου.

Ἀλεξίου Ραρτούρη διδαχαί τινες ἁπλαῖ.

Βιβλιάριον ἔχον λειτουργίας λατινικὴν καὶ ἑλληνικήν.

Λειτουργία, τοῦ Καβάσιλα ἐξήγησις, καὶ ἄλλη λατινική.

Βίος τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, βιβλιάριον ἕν,

Βιβλιάριον λόγους περιέχον διαφόρους.

Λειτουργίαι καὶ ἀκολουθίαι πλείονες.

Βιβλιάριον ἐν μεμβράναις, μικρόν, περιέχον τοῦ Πτωχοπροδρόμου ἐξηγήσεις, ἐρωταποκρίσεις· ὃ δὴ καλῶν ἂν κληθείη τζακοτάριον.

Ἔτι, ἐν ταύτῃ τῇ ἱερᾷ βιβλιοθήκῃ εἰσὶ νόμιμα τὸν ἀριθμὸν ἑπτά.

Ὧν τὸ πρῶτον, Ζωναρᾶς, μῆκος πρῶτον.

Τὸ δεύτερον καὶ αὐτό, Ζωναρᾶς, μῆκος δεύτερον.

Τὸ τρίτον, Ζωναρᾶς, μῆκος τρίτον.

Τὸ ἄλλο, Ματθαῖος, μῆκος δεύτερον.

Καὶ ἔτι Ματθαῖος περιέχον ἐν τῷ τέλει καὶ Ἀρμενόπουλον, χαλκοτυπία.

Ἕτερος Ἀρμενόπουλος, περιέχει καὶ τοὺς κανόνας τῶν συνόδων.

Ἔτι νόμιμα δύο, ἐν μεμβράναις.

Πρὸς δὲ καὶ ἄλλο, τοῦ Ἀτταλιώτου περιέχον καὶ συναγωγὰς ἄλλας διαφόρων· ἐρωταποκρίσεις τοῦ Ψελλοῦ, τοῦ Φυλῆ, Γεωργίου διακόνου περὶ τοῦ ἐλέφαντος, καὶ τὸ συναξάριον τῆς γραός.

Βιβλία ἰατρικά:

Διοσκορίδης· περιέχον Παῦλον Αἰγινίτην, Ἀέτιον καὶ Νικάνδρου Ἀλεξιφάρμακα, χαλκοτυπία.

Ἱπποκράτους ἀφορισμοὶ ἐξηγημένοι· καὶ ἐκ τῶν Ὀρειβασίου καὶ ἑτέρων.

Ζαχαρίου ἰατροῦ περὶ διαφόρων.

Ἰατροσόφιον, περιέχον διάφορα· μῆκος τρίτον.

Ἄλλο παχύτατον, πραγματείας ἔχον πολλάς.

Ἄλλο, πρωτοδεύτερον μῆκος, περιέχον ἐκ τῶν Γαληνοῦ καὶ Ὀρειβασίου θεραπείας·

Ἕτερον μικρόν, ὥσπερ ἐγχειρίδιον, περιέχει μερικὰ Παύλου Αἰγινήτου, Ἀετίου καὶ ἄλλων.

Θεοφράστου περὶ φυτῶν.

Λογικὴ Βλεμίδους.

Μουσικά:

Βιβλίον ψαλτικῆς, νεωστὶ γεγραμμένον, τὸ λεγόμενον κρατηματάριον, μετὰ κοκκίνου ἀτλαζίου ἐνδεδυμένον, πάνυ καλὸν καὶ χρειῶδες.

Εἰσὶ καὶ ἄλλα τέσσαρα μουσικῆς· ὧν τὰ δύο εἰσὶ στιχηράρια, τὸ τρίτον εἱρμολόγιον, τὸ τέταρτον κρατηματάριον.

Τηλυγάδια πλεῖστα, περιέχοντα λειτουργίαν Χρυσοστόμου, Βασιλείου καὶ τῶν προηγιασμένων· καὶ τὰς ἀκολουθίας τῆς Μεταλήψεως, τῆς μεγάλης Πέμπτης, ἢ τῆς καθιερώσεως ἢ τῶν Φώτων· γράμματα τῶν καλλιγράφων, τοῦ Ἰωάσαφ ἢ Σωφρονίου ἢ Γεδεών.

Ἐκλησιαστικά, ἅπαντα ἐν τύπῳ.

Τριῴδιον, μῆκος πρῶτον.

Ἀνθολόγιον, ζάμπινον ἐν τύπῳ.

Συναξαριστὴς μῆνας ἔχων ἕξ, ἀπὸ σεπτεμβρίου..

Πεντηκοστάριον, ζάμπινον. Εὐχολόγιον.

Εἱρμολόγιον μικρόν, ζάμπινον.

Θεοτοκάριον, Παρακλητικός· ἐν τύπῳ.

Συναξαριστὴς χειμῶνος.

Τυπικὸν τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ

Βιβλία μηνιαῖα τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ περιέχοντα ἀκολουθίας. Σεπτέμβριος, ὀκτώβριος καὶ νοέμβριος παλαι (οἱ) μετὰ συναξαρίων, μῆκος πρῶτον, χειρόγραφον καὶ ἕτερον ἐν τύπῳ· καὶ ἕτεροι πάντες μετὰ τῶν συναξαρίων.

Πρὸς τούτοις:

Παναίτιος περὶ τῶν καθηκόντων.

Τρώγου Πομπηΐου ἱστορία,

Πρακτικὰ συνόδων.

Παράφρασις εἰς τὸν τοῦ Ἰουστινιανοῦ αὐτοκράτορος κώδικα ιβ΄. βιβλίων.

Ἑξηκοντάβιβλος.... Μητροπολίτου τῶν Ἰωαννίνων,

Ἐξηγήσεις ἔτι διαφόρων διδασκάλων εἰς πεντάτευχον τοῦ Μωσέως.

Ἐπιφανίου εἰς Ἰωάννην καί τινα ἔργα τοῦ Ἀθανασίου.

Λόγοι κε΄. Χρυσοστόμου, εἰς ρητὰ ἀποστολικὰ διάφορα.

Συνεσίου περὶ ἐνυπνίων.

Ἐγκώμιον αὐτοῦ περὶ φαλάκρας.

Τοῦ αὐτοῦ Δίων ἢ περὶ τῆς κατ' αὐτὸν διαγωγῆς.

Τοῦ αὐτοῦ λόγοι διάφοροι.

Περὶ ἐνυπνίων ἢ περὶ εἰδώλων, ὕμνοι ἔμμετροι.

Κείμενον, «μηδὲ τὸ τῆς ὕλης σκύβαλον κρημνῷ καταλήψεις»· ᾧ κειμένῳ ἕπεται ἡ ἐξήγησις.

Κείμενον «μηδὲ τὰ πελώρια μέτρα ὑπὸ τὴν φρένα βάλλου· οὐ γὰρ ἀληθείας φυτὸν ἐν χθονί».

Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλα ἐξαίρετα καὶ ὡραιότατα κείμενα, οἷς ἀκολούθως ἕπονται καὶ αἱ τούτων ἐξηγήσεις.[1])

† Ο ΣΑΡΔΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

---

1) Ὁ ὡς ἄνω δημοσιευόμενος κατάλογος, χρονολογούμενος ἀπὸ Ἰανουαρίου 1572, εἶνε ἀντιγραφὴ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πρωτοτύπου, ὡς φαίνεται ἐκ σχετικῆς σημειώσεως: «descriptus catalogus hic librorum *ex autographo* τοῦ Μητροφάνους πατριάρχου 16 Januarii 1578, Constantinopoli, a. d. Gerlachio». *(E. Legrand* ὡς ἄνωτ. σ. 214).

ΕΜΜΟΝΗ, ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΟΡΑΤΙΟΣ

Ὁ πολὺ μελετήσας εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν καὶ ποίησιν ρωμαῖος ποιητὴς Ὁράτιος,[1]) ἐπηρεάσθη ἰδιαιτέρως ὡς πρὸς τὴν μόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρός του καὶ ὡς πρὸς τὰς ἠθικάς του ἀρχὰς ἀπὸ τὴν αὐστηρὰν ἠθικὴν τῶν Στωϊκῶν. «Τὸν σπουδαῖον» τῆς Στοᾶς φαντάζεται ἄνθρωπον «δίκαιον», ἐνάρετον, σταθερὸν καὶ ἄκαμπτον εἰς τὰς καλὰς ἀρχὰς καὶ πεποιθήσεις του. Εἰς τὸ τρίτον βιβλίον τῶν ᾠδῶν του (ᾠδὴ XXIIII) ἀναφέρει τοὺς διαβοήτους στίχους μὲ τοὺς ὁποίους φανερώνει τὸ ἀνωφελὲς τῶν κενῶν καὶ ματαίων νόμων ἐφ' ὅσον δὲν συνοδεύονται αὐτοὶ καὶ μὲ μίαν ἐσωτερικὴν ἠθικοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου.

Quid leges sine moribus
vanae proficiunt?

Αἱ λέξεις αὐταὶ ἦσαν τὸ σύνθημα τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος ἐν Εὐρώπῃ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ σύνθημα τοῦ δεκάτου ὀγδόου ἀποδίδοντος τὰ πάντα, τὴν βελτίωσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἀνθρωπότητος, εἰς τὴν ἀλλαγὴν καὶ καλλιτέρευσιν τῶν νόμων (Helvétius, Ἐγκυκλοπαιδισταί).

Ἰδιαιτέραν σημασίαν ἀπέδιδεν ὁ Ὁράτιος εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς ἐμμονῆς καὶ σταθερότητος. Ἡ ἐμμονή, δ.λ.δ. ἡ σταθερὰ συνέχισις ἑνὸς ἔργου ποὺ ἤρχισε μὲ σκέψιν καὶ ὀρθὸν ὑπολογισμόν. Ὅταν μὲ τοιαύτας διαθέσεις ἐπιληφθῶμεν οἱανδήποτε ἐργασίαν πρέπει νὰ ἀποβλέπωμεν μόνον εἰς τὸ τέρμα, εἰς τὴν αἰσίαν ἔκβασιν. Τὰ ἐμπόδια τὰ ὁποῖα τυχὸν θὰ μεσολαβήσουν δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐμποδίζουν· τοὐναντίον πρέπει νὰ μᾶς ἐνισχύουν περισσότερον, νὰ χρησιμεύουν ὡς πηγὴ ἀπὸ τὴν ὁποίαν νὰ ἠμποροῦμεν νὰ ἀντλοῦμεν νέας δυνάμεις. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶπε· «οὐδεὶς θεὶς τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ ἄροτρον καὶ στρέψας εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Τί ἄλλο σημαίνει ἡ στροφὴ παρὰ μίαν διακοπὴν τοῦ ἔργου ποὺ προέρχεται ἀπὸ ἐμπόδια ποικίλης φύσεως; κρίσεις, ἐπικρίσεις, «βέλη τοῦ φθόνου», καὶ εἴ τι ἄλλο δὲν πρέπει νὰ μᾶς κάμνουν νὰ σταματῶμεν, νὰ χάνωμεν τὴν ψυχραιμίαν μας καὶ τὴν ὄρεξιν πρὸς συνέχισιν τοῦ καλοῦ ἀγῶνος. Εὐστάθεια, ἐμμονή, αὐτὰ ἡνωμένα μὲ τὴν καλὴν μέθοδον θὰ ὁδηγήσουν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν. Ὁ Μ. Ναπολέων ἔλεγεν ὅτι «καὶ τὰ πλέον δύσκολα πράγματα γίνονται εὔκολα ὅταν ξεύρῃς τὴν μέθοδον, τὸν τρόπον τῆς

[1]) Σύγχρονος τοῦ Μαικήνα καὶ τοῦ Αὐγούστου 65—8 π. χ.

ἐργασίας, τοὐναντίον ἐὰν δὲν γνωρίζῃς τὴν μέθοδον καὶ τὰ εὐκολώτερα καθίστανται δύσκολα καὶ ἀδύνατα».

Τὸ ἴδιον ἐξέφραζε καὶ ὁ Ὁράτιος ὅταν ἔγραφε· Nil mortalibus ardui est, «οὐδὲν εἶναι δύσκολον εἰς τοὺς θνητούς.»

Εἰς τὸ ἴδιον βιβλίον τῶν ᾠδῶν του ὁ Ὁράτιος (ᾠδὴ III) περιγράφει μὲ δραματικὸν τρόπον τὴν σταθερότητα καὶ τὴν ἐμμονὴν τοῦ ὀρθίου καὶ δικαίου (justi) ἀνθρώπου. Ὁ σταθερὸς ἄνθρωπος δὲν ἐπηρεάζεται οὔτε ἀπὸ τὰς εὐμεταβόλους διαθέσεις τοῦ ἀστάτου ὄχλου, οὔτε ἀπὸ τὰ κύματα ποὺ ἐγείρει ὁ σφοδρὸς νότιος ἄνεμος τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, οὔτε ἀπὸ τὴν μεγάλην χεῖρα τοῦ ἐριγδούπου Διός· καὶ ἐὰν τὸ σύμπαν γίνῃ κομμάτια καὶ πέσῃ ἐπάνω του, τὰ θρύμματα θὰ τὸν κτυπήσουν, ἀλλὰ ἐκεῖνος θὰ μείνῃ ἀκλόνητος, ἀπτόητος, σταθερός.

Τὰς λέξεις αὐτὰς τοῦ Ὁρατίου τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν σταθερότητα καὶ τὴν ἐμμονὴν κατεχώρισε καὶ μία παπικὴ ἐγκύκλιος ἀπολυθεῖσα ὄχι πρὸ πολλοῦ διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ μόρφωσιν τῆς νεολαίας.

Ἰδοὺ ἐν μεταφράσει οἱ στίχοι.

«Τὸν ἄνδρα τὸν δίκαιον καὶ σταθερὸν κατὰ τὰς προθέσεις,
δὲν κλονίζει ἡ διεστραμμένη ὁρμὴ τῶν ψηφιζόντων πολιτῶν,
οὔτε τὸ βλέμμα τοῦ ἀστάτου τυράννου, οὐδὲ ὁ Νότιος Ἄνεμος,
ὁ ταραχώδης αὐτὸς τοῦ Ἀδρίας κυρίαρχος,
οὔτε ἀκόμη ἡ μεγάλη χεὶρ τοῦ ἐριγδούπου Διός,
ἐὰν τὸ σύμπαν θρυμματισθῇ καὶ ὁρμήσῃ ἐπάνω του
τὰ θρύμματα τὸν κτυποῦν, ἀλλὰ μένει ἀπτόητος.» 2)

Καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Κολασσαεῖς ἐπιστολῇ (1,23-24) ὁμιλεῖ περὶ ἐπιμονῆς καὶ ἑδραίας στάσεως καὶ μάλιστα τοιαύτης ὥστε οὐδεμία παρασάλευσις καὶ μετακίνησις νὰ γίνεται εἰς τὰ φρονήματα καὶ τὰς πεποιθήσεις· «εἴ γε ἐπιμένετε τῇ πίστει **τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι**, καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου.» Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἑρμηνεύων τὸν στίχον αὐτὸν λέγει ὅτι πρόκειται περὶ ἐπιμονῆς κατὰ τὴν

---

1) Τὸ πρωτότυπον ἔχει οὕτω.

«Justum et tenacem propositi virum
Non civium ardor prava jubentium,
Non voltus instantis tyranni
Mente quatit solida neque Auster,

Dux inquieti a turbidus Hadriae,
Nec fulminantis magna manus Jovis;
Si fractus inlabatur orbis,
Inpavidum ferient ruinae.

ὁποίαν οἱ ἐπιμένοντες ἐμμένουσιν, «ὄχι μόνον μὴ σαλευόμενοι, ***ἀλλὰ μηδὲ κινούμενοι***».

Ἡ σταθερότης, ἡ ἐμμονή, τὸ ἀσάλευτον εἰς τὰς ἀνωτέρας ἀρχὰς καὶ πεποιθήσεις, εἶναι μεγάλη ἀρετή. Εἶναι ἀπαραίτητος ὡς δύναμις ὄχι μόνον διὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν ἀνωτέρων ἠθικῶν μας καθηκόντων, διὰ τὴν ἠθικήν μας προαγωγὴν καὶ τελειοποίησιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ καθημερινοῦ πρακτικοῦ μας βίου. Εἶναι περιττὸν νὰ εἴπω ὅτι ἡ σταθερότης καὶ ἡ ἐμμονὴ πρέπει νὰ συνοδεύωνται καὶ μὲ σύνεσιν. Ἀχώριστος σύντροφος τῆς σταθερότητος καὶ τῆς ἐμμονῆς εἶναι καὶ ἡ ἠρεμία, ἢ ὅπως λέγομεν σήμερον, ἡ ψυχραιμία. Μὲ τὴν ψυχικὴν ἠρεμίαν εὑρίσκομεν τὰ μέσα μὲ τὰ ὁποῖα ἠμποροῦμεν εἰς ἑκάστην ἐμφανιζομένην περίστασιν νὰ κατανικήσωμεν ὅλα τὰ ἐμπόδια.

Οἱ μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ ἀνεδείχθησαν, κατὰ τὸ στάδιον τῶν βασάνων των, μὲ τὴν σταθερότητα καὶ τὴν ἐμμονήν. Ἔμειναν σταθεροὶ μέχρι τέλους σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ «ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, σωθήσεται.»

Θὰ κλείσω τὴν σύντομον αὐτὴν μελέτην μὲ μίαν παραστατικὴν εἰκόνα μὲ τὴν ὁποίαν ὁ πολὺς Βοσσουέτος ἐζωγράφησε τὴν σταθερότητα καὶ τὸ ἀσάλευτον τοῦ χαρακτῆρος τῶν καλῶν χριστιανῶν. «Ἕνας γερὸς στύλος φαίνεται τὸ ἰσχυρότερον στήριγμα ἑνὸς ἐρειπωμένου ναοῦ· ὅταν τὸ μέγα αὐτὸ οἰκοδόμημα ποὺ τὸ στηρίζει δυνατὰ ὁ στύλος πέσῃ ἐπάνω του, αὐτὸς δὲν πίπτει. Τοιουτοτρόπως καὶ ἡ βασίλισσα (τῆς Ἀγγλίας σύζυγος τοῦ Καρόλου τοῦ Α΄) ἐμφανίζεται τὸ σταθερὸν στήριγμα τοῦ κράτους, ἀφ' οὗ ἐπὶ μακρὸν ἐβάστασε τὸ βάρος του οὔτε κἂν ἐκάμφθη κατὰ τὴν πτῶσίν του.»[3]

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

---

[3] Ἐπικήδειος λόγος τοῦ Βοσσουέτου εἰς τὴν Ἑρριέταν Μαρίαν τῆς Γαλλίας, βασίλισσαν τῆς Ἀγγλίας.

ΕΠΗ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Τὸ περίεργον ΛΔ′ ἠθικὸν ποίημα φέρει τὸν τίτλον *Ὅροι παχυμερεῖς* δηλ. ὁρισμοὶ μὴ λεπτομερεῖς, ὁρισμοὶ γενικώτεροί πως. Ὁ τίτλος αὐτὸς ἐμπεριέχει κριτικὴν τοῦ ποιήματος, ὄχι ἄστοχον κριτικήν, ἄστοχον ὅμως ὡς τίτλον, διότι ἠδύνατο νὰ ληφθῇ ὁ τίτλος ἐκ τοῦ τελευταίου 267ου στίχου:

Ταῦτ᾽ ἔστιν ἡμῖν ἐκτύπως **ὁρίσματα** [1])

καὶ νὰ ἐπιγραφῇ ΟΡΙΣΜΑΤΑ δηλ. ὁρισμοὶ τῆς ἐννοίας προσώπων καὶ ποικίλων πραγμάτων, ὅπως πράγματι εἶναι. Εἶναι ἐπίσης ἔκτυπα δηλ. ἀνάγλυφα ἢ ὀρθότερον ἀνάγλυπτα, ὁρισμοὶ ἐκτύπως (= σαφῶς εὐκρινῶς) ὁμιλοῦντες, ὄχι ὅμως καὶ μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀκριβῶς, ἀλλὰ μὲ τὴν σημασίαν τοῦ ἐκτύπου ὡς ἀνεπεξεργάστου προτύπου σχεδίου. Αὐτὸ δὲ δηλοῖ ἡ ἐπιγραφὴ «Ὅροι παχυμερεῖς» εἰς τὴν λατινικὴν δὲ μετάφρασιν—πεζήν τε καὶ ἔμμετρον [2])—τῶν ἐπῶν ὡς definitiones minus exactae. Παχυμερὴς=χονδρὸς ἀκατέργαστος καὶ ὡς **παχυμερῶς** μετεφέρθη εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τὸ **ἐκτύπως** τοῦ τελευταίου στίχου. [3])

---

[1]) Ὁ Κοντογόνης γράφει: πθ′. Ὅροι παχυμερεῖς· ἰαμβικόν. ἐν στίχοις σξστ′ (— 266) ἐνῶ οἱ στίχοι εἶναι 267. Φαίνεται δὲν περιλαμβάνει καὶ τὸν ἔσχατον 267ον αὐτὸν στίχον, ἐνῷ καὶ οὗτος εἶναι ὁρισμὸς τοῦ περιεχομένου τοῦ ἔπους, εἶδος ἄρα ὁρισμοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν ἦτο, ἔπρεπε πάλιν νὰ ὑπολογισθῇ ὡς στίχος τοῦ ποιήματος, ἐφόσον εἶναι τοῦ αὐτοῦ μέτρου καὶ ἐγράφη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ εἰς τὸ αὐτὸ ποίημα. Ὑπάρχει τὸ πρὸς Σέλευκον ἔπος, ἔμμετρος τοῦ Γρηγορίου ἐπιστολή. Ὁ γράφων ἐν ἐπιλόγῳ ὁρίζει εἰς 333 τοὺς στίχους:

Τρεῖς ἑκατοντάδας ἴσθι, τόσας δεκάδας, μονάδας τρεῖς

ἀλλὰ οἱ στίχοι εἶναι 340 διότι δὲν ἦτο ὀρθὸν νὰ μὴ ὑπολογισθοῦν οἱ τοῦ ἐπιλόγου στίχοι, ὧν οἱ μὲν πρῶτοι τέσσαρες εἶναι ἰαμβικοὶ—ὅπως οἱ 333—οἱ δὲ τρεῖς τελευταῖοι εἰς ἡρωικὸν ἑξάμετρον. Εἰς τὴν ἀρίθμησιν τῶν ἐπῶν ὑπελόγισα καὶ τοὺς κρυπτομένους στίχους τῶν ἀκροστίχων, οἱ ὁποῖοι βεβαίως προηγήθησαν τῆς ποιητικῆς ἐπεξεργασίας τοῦ ἔπους διότι οἱ ποιηταὶ πρῶτον κάμνουν τὴν ἀκροστιχίδα καὶ ἔπειτα ἀναλόγως ἐπεξεργάζονται τὸ ποίημα, ὅπερ δι᾽ αὐτῆς λαμβάνει ἓν χρῶμα ἀκόμη. Εὐφυεστάτην ἀκροστιχίδα, ὅπως εἴδομεν, ἐνέχει τὸ ΙΔ′ ἱστορικόν. Οἱ μεγάλοι ὑμνογράφοι, πνευματικὰ τέκνα τῆς ποιήσεως τοῦ Γρηγορίου, τὸν ἐμιμήθησαν καὶ εἰς τὴν χρῆσιν ἀκροστιχίδων. Ἐπίσης καὶ ἄλλοι τοῦ μεσαίωνος λογογράφοι ἐν οἷς καὶ ὁ Ψελλὸς γράψας σατυρικὸν κανόνα κατά τινος μοναχοῦ οἰνόφλυγος ἀρρύθμως βαδίζοντος, μὲ τὴν εὐφυᾶ ἀκροστιχίδα: Ἰάκωβον μέθυσον εὐρύθμως ᾄδω Κώνστας.

[2]) Ἡ ἔκδοσις Migne ἐμπεριέχει δύο μεταφράσεις τῶν ἐπῶν, τὴν μὲν εἰς πεζὸν λόγον, τὴν δὲ εἰς στίχους· καὶ δὴ τοῦ αὐτοῦ μέτρου μὲ τὸ πρότυπον.

[3]) Τὸ μὴ ἐπεξειργασμένον ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου Η′ βιβλίον τῆς Ἱστορίας του χαρακτηρίζεται ὡς «ἀκαλλώπιστον καὶ δι᾽ ἐκτύπων γεγραμμένον».

Δὲν εἶναι ὁρισμοὶ ὁρίζοντες τὴν λογικὴν ἔννοιαν τῶν λέξεων, ἀκριβεῖς καὶ λεπτολόγοι ὁρισμοὶ προσώπων καὶ πραγμάτων. Εἶναι ὅμως σαφεῖς γενικοὶ ὁρισμοὶ μὲ χάριν, λακωνικότητα καὶ ταχύτητα. Εἶναι καὶ τοῦτο ποικιλία εἰς τὰ ἔπη, ὅπου εὑρίσκομεν ποικιλίαν θεμάτων, τρόπου διαπραγματεύσεως, ρυθμῶν καὶ μέτρων ἀρχαίων, μήκους καὶ ποσοῦ στίχων, ποικιλίαν ποιητικῶν ἐξάρσεων. ποικιλίαν ποιητικῶν εἰδῶν (διηγηματικοῦ, διδακτικοῦ, σατυρικοῦ, λυρικοῦ) ὅλα τὰ στοιχεῖα μεγαλοπνόου ποιητικῆς φαντασίας.

Ὁ πρῶτος στίχος δίδει τὸν ὁρισμὸν τοῦ Θεοῦ, ὁ δεύτερος τοῦ κόσμου, ὁ τρίτος τῆς φύσεως:

Θεὸς μὲν ἐστὶν οὐσία (= πραγματικότης) πρῶτον καλόν.
Κόσμος δὲ ρευστῶν καὶ νοουμένων (=πνεύματος καὶ ὕλης) δέσις
Τὸ δ' εἶν' ἕκαστον τοῖον ἢ τοῖον, φύσις.

— Ὁ χρόνος εἶναι μέτρον τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου (στ. 15) ἡ Γῆ πῆξις τῆς ὕλης, ὁ ἄνθρωπος πλάσμα καὶ εἰκὼν Θεοῦ, ὁ ἔρως δυσκάθεκτος πόθος (στ. 42) ὁ θυμὸς ζέσις φρενός, ἡ ὀργὴ θυμὸς ἐμμένων, ἡ ἀρετὴ ἕξις καλῶν, ἀνδρεία ἡ ὑπομονὴ τῶν δεινῶν, θράσος τὸ παράτολμον θάρρος, ἡ δειλία ἔλλειψις ὀφειλομένου θάρρους, δικαιοσύνη τὸ μὴ ζητεῖν πλέον, ἀδικία ἡ παράβασις τῆς ἰσότητος, φρόνησις ἐστὶ πραγμάτων ἐμπειρία, σοφία νομιζέσθω ἡ τῶν ὄντων θέα, κρίσις ἡ πῆξις τῶν νοὸς βουλευμάτων, ἡ ἀλαζονεία ὄγκος καρδίας, ὁ τύφος ἔπαρσις ἐκ κουφότητος. Ὁ ὑπερήφανος εἶναι καὶ φανητίας (= φανταζάκης). ἡ αὐθάδεια λέγεται καὶ αὐταρέσκεια, μεγαλοπρέπεια ἡ λαμπρότης τῶν ἔργων, μικροπρέπεια ἡ διὰ μικρὰ πράγματα μεγαλοφροσύνη, ἡ κενοδοξία εἶναι ὄρεξις κενῶν (ἄνευ περιεχομένου) πραγμάτων, ὁ γέλως βράσμα παρειᾶς καὶ παλμὸς καρδίας, μέθη ἡ ἄμετρος χρῆσις οἴνου, πορνεία καὶ μοιχεία ἡ κλοπὴ ξένων σωμάτων (στ. 117, 118), εἰδωλολάτρης ὁ φιλάργυρος, ἐλευθερία (= ἐλευθεριότης) ἡ δόσις χρημάτων, ἀσωτία δὲ ἡ λάφυξις (= σπατάλη) αὐτῶν.

Εἶναι οἱ πλεῖστοι τῶν ὁρισμῶν ἀξιοσημείωτοι. Μαρτυροῦν ποιητὴν φιλόσοφον θεολόγον, πολυμαθῆ ἔμπειρον καὶ ἐγκυκλοπαιδικόν. Ἂς τελειώσω μὲ τοὺς τρεῖς τελευταίους:

— Τύχη πρόνοια καὶ εἱμαρμένη. Ἡ τύχη εἶναι «τὸ συμβὰν αὐτομάτως λόγου δίχα» ἡ πρόνοια «οἰακισμὸς ᾧ φέρει τὸ πᾶν Θεός» εἱμαρμένη δὲ «εἱρμὸς τῷ Θεῷ τυπουμένων.» (στ. 263—266).

Τὸ ποίημα τοῦτο ἔπρεπε νὰ τοποθετηθῇ ὡς τελευταία ἔκθεσις τῆς σοφίας τοῦ Γρηγορίου, ἐπειγομένου εἰς τῆς ἄνω ζωῆς τὸ ταξείδιον. Εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Migne εἶναι σχεδὸν τελευταῖον, 34ον ἠθικόν, ἕπονται δὲ αὐτοῦ ἓξ ποιημάτια περιλαμβανόμενα εἰς 43 στίχους, ἤτοι 14 Εἰς πενίαν

φιλόσοφον, 17 Εἰς τὴν ὑπομονήν, 4 Εἰς τύχην καὶ φρόνησιν, 8 Εἰς τὴν τῶν ἀνθρωπίνων ματαιότητα.

Τὸ τελευταῖον σύγκειται ἐκ τῶν ἑξῆς δύο ἰαμβικῶν τετραστίχων:

Οἱ τοὺς ἀραχνῶν ἐκμιμούμενοι μίτους
Καὶ τοῖς ἀφαυροῖς ἐντρυφῶντες τοῦ βίου
Ἴστωσαν ὡς εὔληπτα καὶ αὔραις πέλει
Τὰ τερπνὰ πάντα τοῦ ἀραχνώδους βίου!

Οἱ τοὺς θρόνους ἔχοντες ὡραϊσμένους
Καὶ ταῖς ῥεούσαις ἐξοχαῖς ἐπηρμένοι
Σκοπεῖτε τὴν ἄφευκτον ἐσχάτην δίκην
Ὡς οὐδὲν αὐτὴν οὐδαμῶς παραδράμοι!

† Ο ΕΛΑΙΑΣ ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

ΕΞΗΓΗΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΙΣ ΜΙΑΝ ΕΥΧΗΝ ΤΗΣ ΚΗΔΕΙΑΣ

Εἰς τὴν βραχεῖαν αὐτὴν μελέτην δὲν πρόκειται νὰ ἐξετάσω τὰ διάφορα λάθη τὰ οὕτως ἢ ἄλλως παρεισφρήσαντα εἰς τὸ κείμενον τῶν εὐχῶν τῆς Ἐκκλησίας μας. Τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸ μέγα καὶ μέχρι τοῦδε ἄλυτον ζήτημα τῆς διορθώσεως τοῦ κειμένου τῶν λειτουργικῶν βιβλίων. Θὰ ἐξετάσω τὸ ***γραφικὸν κείμενον*** μιᾶς εὐχῆς τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας. Ὡς εἶναι γνωστὸν ὄχι μικρὸν μέρος τῆς ᾀσματικῆς μας ἀκολουθίας περιέχει χωρία τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ πρὸ πάντων τῶν Ψαλμῶν.

Ἡ εὐχὴ τῆς ὁποίας ἓν γραφικὸν χωρίον θὰ ἐξετάσω εἶναι ἡ ἀκόλουθος· « ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός, ὁ τὸν θάνατον καταπατήσας . . . . οὐ γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ὃς ζήσεται καὶ οὐχ ἁμαρτήσει· ἡ ***δικαιοσύνη σου δικαιοσύνη εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ὁ νόμος σου ἀλήθεια.*** »

Ἡ τελευταία πρότασις « ἡ δικαιοσύνη σου δικαιοσύνη εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ὁ νόμος σου ἀλήθεια » εἶναι ὁ 142^{ος} στίχος τοῦ 118^{ου} ψαλμοῦ. Πολλοὶ κληρικοὶ ἀντὶ «ὁ νόμος σου ἀλήθεια », ἀπαγγέλλουν «ὁ λόγος σου ἀλήθεια». Ποῖον εἶναι τὸ ὀρθόν;

Πρῶτον εἰς τὸν προαναφερθέντα ψαλμὸν λόγος γίνεται περὶ δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, περὶ κρίσεως Αὐτοῦ, περὶ κριμάτων, περὶ δικαιωμάτων, περὶ νόμου. Ὁ νόμος, τὰ κρίματα, τὰ δικαιώματα, εἶναι ἀπόρροια τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ. Ἐκτὸς τούτου ἡ ποίησις τοῦ Δαβὶδ ἐμφανίζει συνήθως τὴν ἰδίαν ἔννοιαν εἰς τὰ δύο ἡμίστιχα τοῦ αὐτοῦ στίχου· π.δ.χ. εἰς τὸν πεντηκοστὸν ψαλμὸν ὁ δεύτερος στίχος «ἐπὶ πλεῖον πλύνον με ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου,—καὶ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας μου καθάρισόν με », ὁ τρίτος στίχος « ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω,—καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός », καὶ ἄλλοι στίχοι διαιροῦνται εἰς δύο ἡμίστιχα ἔχοντα τὴν αὐτὴν ἔννοιαν. Πλύσις ἀπὸ τῆς ἀνομίας εἰς τὸ πρῶτον ἡμίστιχον τοῦ δευτέρου καὶ καθαρισμὸς ἀπὸ τῆς ἀνομίας εἰς τὸ δεύτερον ἡμίστιχον τοῦ αὐτοῦ. Γνῶσις τῆς ἀνομίας καὶ παρουσία—ἐνθύμησις—τῆς ἁμαρτίας εἰς τὰ δύο ἡμίστιχα τοῦ τρίτου στίχου. Ἐφόσον λοιπὸν εἰς τὸν 118^{ον} ψαλμὸν γίνεται λόγος περὶ νόμου, δικαιοσύνης, δικαιωμάτων, μαρτυρίων καὶ παρομοίων καὶ ἐφόσον τὰ δύο ἡμίστιχα τοῦ 142 στίχου ἔχουν τὴν ἰδίαν ἔννοιαν, ἡ λέξις λόγος δὲν εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία προσαρμόζεται πρὸς τὸ ὅλον τοῦ στίχου ἐκείνου. « Ἡ δικαιοσύνη σου δικαιοσύνη εἰς τὸν αἰῶνα », εἰς τοῦτο ὡς φυσικὸν ἐπακόλουθον ἔρχεται ἡ φράσις καὶ « ὁ νόμος σου ἀλήθεια ».

Ὁ Ἀλεξανδρινὸς κῶδιξ (ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ ἀρχὰς τοῦ 5^{ου} αἰῶ-

νος), τὰ χειρόγραφα ψαλτήρια τῆς Βερόνης καὶ τῆς Ζυρίχης, ἄλλα χειρόγραφα ἐκ μεμβράνης τοῦ ΙΒ′ αἰῶνος, ὡς εἶναι π. δ. χ. ὁ χειρόγραφος ψαλτὴρ τῆς Παναγίας Καμαριωτίσσης (Χάλκης) καὶ πολλὰ ἄλλα καταχωρίζουν τὸν στίχον μὲ τὴν γραφὴν «καὶ ὁ νόμος σου ἀλήθεια». Ἡ ἔντυπος θεία Γραφὴ ἡ ἐκτυπωθεῖσα τὸ ἔτος 1687 ἐν Βενετίᾳ παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων ἀναφέρει «καὶ ὁ *νόμος* σου ἀλήθεια».

Ἡ λατινικὴ ἔκδοσις τῆς Ἁγίας Γραφῆς (vulgata) ἡ γενομένη ἐπὶ τῶν παπῶν Σίξτου τοῦ Ε′ καὶ Κλήμεντος τοῦ Η′ (τέλος τοῦ ΙΣΤ′ αἰῶνος) ἔχει τὴν γραφὴν «καὶ ὁ νόμος σου ἀλήθεια» «et lex tua veritas.» Ὁ Γάλλος Fillion εἰς τὸ ἔργον του «La Sainte Bible» ἔχει τὴν γραφὴν «justicia tua, justicia in aeternum *et lex* tua veritas.» Εἰς τὸ γαλλικὸν κείμενον καταχωρίζει «votre justice est la justice éternelle, et *votre loi* est la vérité même». Ἄλλαι γαλλικαὶ μεταφράσεις ἔχουν ὡς ἑξῆς. «ta justice est justice à toujours, et *ta loi* n'est que vérité.» Αἱ γερμανικαὶ μεταφράσεις ἔχουν *und dein gesetz*» (ὁ νόμος σου)· αἱ ἀγγλικαὶ «Law» (νόμος). Καὶ αἱ ἄλλαι μεταφράσεις εἰς ἄλλας γλώσσας μεταφράζουν τὴν λέξιν «νόμος» καὶ ὄχι τὴν λέξιν λόγος.

Μόνον ὁ Σιναϊτικὸς κῶδιξ ἀναφέρει τὴν λέξιν «Ὁ λόγος σου»· [1]) τοῦτο δὲ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ χωρίου τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου (17, 17) «ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι». Ἀλλὰ εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτὸ τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου ἀναφέρονται αἱ λέξεις «λόγος» «ρήματα» («καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι», «ὅτι τὰ ρήματα ἃ δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς», «ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου», «περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ,» καὶ οὐχὶ δικαιοσύνη, νόμος καὶ τὰ παραπλήσια.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω σαφῶς ἐξάγεται ὅτι τὸ χωρίον τοῦ 118ου ψαλμοῦ τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν προσμνησθεῖσαν νεκρώσιμον συγχωρητικὴν εὐχὴν «ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκὸς . . . » πρέπει νὰ ἀναγινώσκεται «καὶ ὁ νόμος σου ἀλήθεια» καὶ οὐχὶ «ὁ λόγος σου ἀλήθεια.»

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

---

1) Ὁ Βατικανὸς κῶδιξ (τετάρτου αἰῶνος) παρουσιάζει δυστυχῶς κενὰ μεταξὺ τῶν ψαλμ. ρε—ρλζ′.

ΜΕΤΕΣΧΕΝ ΑΡΑΓΕ Ο ΙΟΥΔΑΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ;

Ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα, ἡ ἀχαριστία αὐτοῦ πρὸς τὸν Διδάσκαλον, ὁ δόλιος καὶ παράνομος τρόπος καὶ ἡ διεστραμμένη ψυχὴ αὐτοῦ, διὰ πολλῶν καυτηριάζονται εἰς τὴν ἱερὰν ᾀσματογραφίαν τῆς Μεγ. Πέμπτης. Ὁ ποιητὴς τοῦ Δοξαστικοῦ τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Μεγάλης Πέμπτης, τονίζων τὴν ἀχαριστίαν αὐτοῦ ἀπέναντι τοῦ Διδασκάλου, μὲ μίαν θαυμασίαν σύγκρισιν καταδεικνύει αὐτὸν ὑπερβάλλοντα εἰς ἀχαριστίαν καὶ αὐτοὺς τοὺς προπάτοράς του, τοὺς καταλαλήσαντας κατὰ τοῦ Θεοῦ εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴν ὑπερφυσικὴν παραχώρησιν τοῦ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ὅπως ἐκεῖνοι, τοιουτοτρόπως «***καὶ οὗτος ὁ δυσσεβής, τὸν οὐράνιον ἄρτον ἐν τῷ στόματι βαστάζων, κατὰ τοῦ Σωτῆρος τὴν προδοσίαν εἰργάσατο***».

Αἱ ὀλίγαι αὐταὶ λέξεις, ἱκανοῦ ἱστορικοῦ καὶ ἠθικοῦ ἐνδιαφέροντος, φέρουσιν εἰς τὴν μνήμην συγχρόνως ***ἓν πρόβλημα ἐξηγητικόν***, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐμελέτησαν εἰς τὴν ἀρχαιότητα ὅλοι σχεδὸν οἱ Πατέρες καὶ οἱ Ἐκκλ/ικοὶ συγγραφεῖς καὶ τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖ ὅλους τοὺς συγχρόνους ἐξηγητάς, εἰς τὰ ἐξηγητικὰ αὐτῶν πονήματα ἢ καὶ εἰς ἰδιαιτέρας ἐπὶ τούτῳ πραγματείας.

Καὶ τὸ πρόβλημα τοῦτο εἶναι τὸ ἑξῆς: **Μετέσχεν ἄραγε καὶ ὁ Ἰούδας τῆς θείας εὐχαριστίας ἢ ὄχι;** Κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ μυστηρίου ἐν τῷ Μυστικῷ Δείπνῳ παρίστατο ἢ ὄχι καὶ ὁ προδότης μαθητής;

Βεβαίως ἐκ πρώτης ὄψεως αἱ λέξεις τοῦ ὑμνογράφου ἀπαντῶσι θετικῶς, πλὴν δὲν δίδουσι καὶ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος. Ἀποτελοῦσαι τὴν ἀτομικὴν αὐτοῦ γνώμην, δεικνύουσιν ἁπλούστατα τὴν ἄποψιν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἀποδέχεται.

Ἑπομένως ὄχι εἰς τὴν ἀτομικὴν γνώμην τοῦ ὑμνογράφου, ἀλλὰ εἰς αὐτὰ ταῦτα τὰ ***ἱερὰ κείμενα*** δέον νὰ ζητηθῇ ἡ ἀπάντησις τοῦ προβλήματος, τὸ ὁποῖον πρὸ παντὸς ἄλλου εἶναι πρόβλημα ἁγιογραφικόν. Δυστυχῶς ὅμως οὐδ' αὐτὰ ἀποφαίνονται μετὰ πλήρους σαφηνείας ὑπὲρ τοῦ ζητήματος. Τοὐναντίον μάλιστα φαίνεται, ἐκ πρώτης τοὐλάχιστον ὄψεως, ὅτι μεταξὺ τῶν ἱερῶν Εὐαγγελιστῶν Ματθαίου καὶ Μάρκου ἀφ' ἑνὸς καὶ Λουκᾶ ἀφ' ἑτέρου, παρουσιάζεται ἀοριστία τις καὶ ἀσυμφωνία, ἐὰν βεβαίως ἐπιτρέπεται νὰ ὀνομασθῇ ἀσυμφωνία ἡ παρουσιαζομένη ἀσάφεια περὶ τὴν λεπτομέρειαν ταύτην. Πάντως ἐκ τῆς ἀσαφείας ταύτης τῶν ἱερῶν κειμένων προῆλθε καὶ ἡ μεγάλη διχογνωμία τόσον μεταξὺ τῶν Πατέρων καὶ τῶν Ἐκκλ/κῶν συγγραφέων, ὅσον καὶ μεταξὺ τῶν συγχρόνων ἐξηγητῶν, ἄλλων ἀκολουθούντων τὴν διήγησιν τῶν ἱ. Ματθαίου καὶ Μάρκου καὶ ἄλλων τὴν τοῦ ἱ. Λουκᾶ.

Ἐν μέσῳ λοιπὸν ὅλων αὐτῶν τῶν δυσκολιῶν, τὰς ὁποίας παρουσιάζει τὸ πρόβλημα, εἶναι ἀρκετὰ ἐνδιαφέρουσα ἡ ἐξέτασις αὐτοῦ. Διὸ καὶ διὰ τῆς παρούσης συντόμου πραγματείας ἡμῶν θέλομεν ἀναλύση τὸ ζήτημα, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκθέτοντες τὰς ἀντιθέτους ἐπὶ τοῦ προβλήματος ἀπόψεις, παραθέτοντες πρὸς τοῦτο τὰς ὑπὲρ τῆς συμμετοχῆς ἢ μὴ τοῦ Ἰούδα γνώμας τῶν διαφόρων Πατέρων, ὡς καὶ τῶν συγχρόνων σχολιαστῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξετάζοντες συγκριτικῶς τὰ διάφορα ἱ. κείμενα καὶ δίδοντες ἀκολούθως τὸν λόγον τῆς προτιμήσεως ὑπὲρ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἑτέρας γνώμης. Πρὶν ὅμως συμβουλευθῶμεν αὐτὰ ταῦτα τὰ ἱερὰ κείμενα, ἃς ἴδωμεν πῶς διετέθη ἡ ἱ. Παράδοσις ἀπέναντι τοῦ ζητήματος τούτου.

Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Διὰ ζήτημα ὡς τὸ ἀνὰ χεῖρας, τὸ ὁποῖον δὲν διασαφηνίζεται ἀναμφιρρήστως διὰ τῶν ἱερῶν κειμένων, εἶναι πολὺ εὔλογος ἡ διαίρεσις τῶν ἐξηγητῶν εἰς δύο παρατάξεις, ὧν ἑκάστη ἔχει τὴν ἐπιχειρηματολογίαν αὐτῆς. Οὕτω ἡ μία παράταξις, ἡ καὶ ἀριθμοῦσα τοὺς περισσοτέρους ἐκ τῶν ἀρχαίων, στηριζομένη ἐπὶ τοῦ τρίτου Εὐαγγελιστοῦ, ὑπεστήριξε τὴν ἄποψιν ὅτι ὁ Ἰούδας μετέσχε τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἐξάγουσα ἐκ τῆς ἀπόψεως ταύτης πληθὺν ὅλην διδασκαλιῶν ἠθικῶν καὶ πρακτικῶν νουθεσιῶν. Εἰς τὴν παράταξιν ταύτην ἀνήκουν οἱ κορυφαῖοι τῶν Πατέρων τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας, πολλοὶ ἐκ τῶν Ἐκκλ/κῶν συγγραφέων τοῦ Μεσαίωνος, καὶ ἱκανὸς ἀριθμὸς ἐκ τῶν συγχρόνων.

Ἡ ἑτέρα παράταξις θεωρητικωτέρα ὡς πρὸς τὰ ἐπιχειρήματα καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐξετάσεως, ἀποδεχομένη τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Ἰούδα ἐκ τοῦ ἀνωγέου πρὸ τῆς συστάσεως τοῦ μυστηρίου, καταλέγει εἰς τὴν χορείαν αὐτῆς τοὺς Τατιανόν, Διονύσιον Ἀρεοπαγίτην, Ἱλάριον τὸν Πικταβίου, Κύριλλον τὸν Ἀλεξανδρείας, τὰς Ἀποστολικὰς Διαταγὰς καὶ τὴν μεγάλην πλειονοψηφίαν ἐκ τῶν συγχρόνων.

Ἃς ἴδωμεν λοιπὸν τὰς γνώμας τῶν ἐκπροσώπων μιᾶς ἑκάστης τῶν παρατάξεων ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα.

α') Ὅτι ὁ Ἰούδας μετέσχε τῆς Θ. Εὐχαριστίας.

Ὁ **Ὠριγένης** κατακρίνων ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι προσέρχονται συχνάκις «εἰς τὴν αὐτὴν τράπεζαν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν πόσιν τοῦ αἵματος Αὐτοῦ», παρομοιάζει αὐτοὺς πρὸς τὸν Ἰούδαν, ὁ ὁποῖος κριθεὶς ἄξιος νὰ μετάσχῃ τῆς τραπέζης, τῆς πόσεως καὶ τοῦ δείπνου, «ἀφθόνως ἐπεδείξατο τοσοῦτον πλῆθος κακίας» [1])

[1]) Ὠριγένους, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάνην Εὐαγγέλιον, ἔκδ Berol, IV, 468.

Ὁ ἱερὸς **Χρυσόστομος,** τὸ ἐγκαλώπισμα τῆς Σχολῆς τῆς Ἀντιοχείας, πολλαχοῦ τῶν ὁμιλητικῶν καὶ ἐξηγητικῶν αὐτοῦ ἔργων ἅπτεται τοῦ ζητήματος. Οὕτω, ὁ ἱερὸς οὗτος πατήρ, ἀφιερώσας πέντε ὁλοκλήρους λόγους «εἰς τὸν προδότην Ἰούδαν» καὶ ἐξονυχίσας λεπτομερῶς τὰ κατὰ τὴν ψυχολογίαν καὶ τὴν καθόλου λεπτομερειακὴν ζωὴν τοῦ προδότου κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς μιαρᾶς αὐτοῦ πράξεως, σαφῶς ἀποφαίνεται ὑπὲρ τῆς συμμετοχῆς τούτου εἰς τὸ μυστήριον, δι' ὧν λέγει: «Καὶ παρῆν Ἰούδας, καὶ ***μετέσχε τῆς ἱερᾶς τραπέζης***· ὥσπερ γὰρ τοὺς πόδας αὐτοῦ μετὰ τῶν ἄλλων ἔνιψε μαθητῶν, ***οὕτω καὶ τῆς ἱερᾶς μετέσχε τραπέζης***, ἵνα μηδεμίαν ἀπολογίας ἔχῃ πρόφασιν, ἐὰν ἐπιμείνῃ τῇ πονηρίᾳ» (Εἰς τὸν προδότην Ἰούδαν, ὁμιλ. α΄, § 5). 1)

Τὴν αὐτὴν γνώμην, μετὰ πλείονος χάριτος καὶ λεπτολόγου παθοποιΐας ὑποστηρίζει καὶ εἰς τὰς ὁμιλίας αὐτοῦ εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, λέγων τὰ ἑξῆς θαυμάσια: «Βαβαί, πόση πήρωσις τοῦ προδότου! ***Καὶ τῶν μυστηρίων μετέχων, ἔμενεν ὁ αὐτὸς καὶ τῆς φρικωδεστάτης ἀπολαύων τραπέζης, οὐ μετεβάλλετο*** » (ὁμιλ. 82α) 2)

Μετὰ τῆς αὐτῆς χάριτος, ἀλλὰ καὶ ἀκριβείας παραδέχεται τὴν ἰδίαν ἄποψιν καὶ ὁ ἱερὸς **Κύριλλος ὁ Ἱεροσολύμων,** ἐν ταῖς Κατηχήσεσιν αὐτοῦ «Προεδίδου, λέγει, ὁ Ἰούδας, ἀγνώμων γενόμενος πρὸς τὸν οἰκοδεσπότην· ***ἀρτίως ἐξελθὼν ἀπὸ τραπέζης καὶ ποτήριον εὐλογίας πιὼν*** ἀντὶ πόματος σωτηρίας, αἷμα δίκαιον ἐκχέαι ἤθελεν. Ὁ ἐσθίων ἄρτους αὐτοῦ, ἐμεγάλυνεν ἐπ' αὐτὸν πτερνισμόν. Ἀρτίως αἱ χεῖρες τὰς εὐλογίας ἐδέχοντο καὶ ἀρτίως διὰ τὸ ἀργύριον τῆς προδοσίας τὸν θάνατον κατεσκεύαζον» (Κατήχησις 13η, § 6). 3)

Τὴν ἰδίαν ἄποψιν ὑποστηρίζει καὶ **Ἐφραὶμ ὁ Σῦρος,** εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ τοὺς ὕμνους, δι' ὧν λέγει: «verum et certum est..... a Domino panem suo occisori datum in mysterium occisionis corporis sui traditum esse.....» 4)

Ἀλλὰ καὶ **ὁ Θεοδώρητος ὁ Κύρου,** εἰς τὴν Ἑρμηνείαν αὐτοῦ τῆς Α΄ Ἐπιστολῆς πρὸς Κορινθίους (ἐν κεφ. 9. στιχ. 23–25) μετὰ τῆς αὐτῆς σαφηνείας ἐκφράζεται ὑπὲρ τῆς συμμετοχῆς τοῦ Ἰούδα εἰς τὸ ἱερὸν μυστήριον δι ὅσων λέγει: «***οὐ μόνον τοῖς ἕνδεκα ἀποστόλοις, ἀλλὰ καὶ τῷ προδότῃ τοῦ τιμίου μετέδωκε σώματός τε καὶ αἵματος***. Διδάσκει δὲ ὡς ἀεὶ τῶν τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀγαθῶν δυνατὸν ἀπολαύειν». 5)

1) Migne, Ἑ. Π. 49, 380.
2) Migne, Ἑ. Π. 58, 757.
3) Κατηχήσεις Κυρίλου Ἱεροσολύμων, ἔκδ. Toutté, Paris, 1720, σελ. 185 καὶ ἔκδ Διον. Κλεόπα, Ἱεροσόλυμα, 1868, σελ. 56—57.
4) Lamy, Ephraemi hymni et sermones, Sermo IV, in hebd. sanct., 1423.
5) Migne, Ε. Π. 82, 316.

Ἐπίσης ἐκ τῶν Ἑλλήνων σχολιαστῶν τῶν Βυζαντινῶν χρόνων, ὑπὲρ τῆς συμμετοχῆς εἶναι καὶ οἱ κατὰ πόδας ἀκολουθοῦντες τὰ ἀρχαῖα πρότυπα, καὶ δὴ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, **Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρίας** καὶ **Εὐθύμιος Ζιγαβηνός.**

Ἐκ τούτων ὁ πρῶτος εἰς τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον σχολιάζων τὸν στίχον 26, 26 (ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν.......) λέγει τὰ ἑξῆς: «Διὰ τοῦτο προσέθηκε τό, ἐσθιόντων, ἵνα παραστήσῃ τὴν ἀπανθρωπίαν τοῦ Ἰούδα, ὅτι *ἐν τραπέζῃ καὶ τῶν θείων βρωμάτων κοινωνεῖ*, καὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ γενόμενος κοινωνὸς οὐ μεταμελεῖται». [1])

Ὁ δὲ ἕτερος Εὐθύμιος Ζιγαβηνὸς εἰς τὴν Ἑρμηνείαν αὐτοῦ εἰς τὰ Τέσσαρα Εὐαγγέλια, λέγει ὅτι ὁ Ἰούδας «τοσαύτης ἀξιωθεὶς μακροθυμίας, καὶ μὴ προδήλως παραδειγματισθείς, *μηδὲ τῶν μυστηρίων ἀπελαθείς, ἀλλὰ καὶ τούτων ἐπίσης τοῖς μαθηταῖς μετασχών*» δὲν ἤθελεν ὁ παράνομος «ἵνα γένηται βελτίων καὶ σωφρονέστερος.» [2])

Ἡ ἄποψις αὕτη, ἀριθμοῦσα τόσους ἐκπροσώπους ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἐπικρατεῖ καὶ ἐν τῇ Δύσει. Παραλείποντες δὲ χάριν συντομίας τὴν προσαγωγὴν τῶν μαρτυριῶν τῶν διαφόρων Ἐκκλ/κῶν συγγραφέων καὶ Ἑρμηνευτῶν τῆς Σχολαστικῆς περιόδου,—συμβαδιζόντων καὶ παραδεχομένων κατὰ γράμμα τὰς γνώμας τῶν μεγάλων Πατέρων—ἀρκούμεθα νὰ ἀναφέρωμεν τὰ σχετικὰ χωρία τῶν κορυφαιοτάτων μόνον Πατέρων τῆς Δύσεως.

Οὕτως, ὁ **ἱερὸς Αὐγουστῖνος** πλειστάκις εἰς διάφορα συγγράμματα αὐτοῦ θίγων τὸ ζήτημα ἐπιμένει εἰς τὴν ἄποψιν τῆς συμμετοχῆς τοῦ Ἰούδα εἰς τὴν Θ. Εὐχαριστίαν. Εἰς τὴν 50ὴν πραγματείαν εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον διὰ τῶν ἑξῆς χαρακτηριστικῶν ὑποστηρίζει τὴν θέσιν αὐτοῦ: «. . . . . . de uno pane et Petrus et Judas accepit» [3])

Τὸ αὐτὸ λέγει καὶ εἰς τὴν 62αν αὐτοῦ πραγματείαν [4]), ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὸν 71ον λόγον «περὶ βλασφημίας κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (de blasphemia in Spiritum Sanctum, § 11) [5]). Τελικῶς δὲ εἰς τὸ σύγγραμμα «De baptissimo, contra Donatistas» (ἐν βιβλ. 5, κεφ. 8), λέγει: «. . . . . sic (Judas), indigne quis que sumens dominicum Sa-

[1]) Migne, E. Π. 123, 444 - 445. Ἀξιοσημείωτος εἶναι καὶ ἡ περίεργος ἑρμηνεία, τὴν ὁποίαν δίδει εἰς τὸ «λάβετε, φάγετε . . . .» «Τίνος δὲ ἕνεκεν, λέγει, ἄνω μὲν οὐκ εἶπε, Λάβετε, φάγετε πάντες, ἐνταῦθα δὲ πίετε ἐξ αὐτοῦ *πάντες;* Οἱ μέν φασιν ὅτι διὰ τὸν Ἰούδαν τοῦτο εἶπε ὁ γὰρ Ἰούδας τὸν μὲν ἄρτον ἔλαβεν, οὐκ ἔφαγε δέ, ἀλλ' ἔκρυψε. πρὸς τὸ δεῖξαι τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι τὸν ἄρτον σῶμα ἑαυτοῦ καλεῖ ὁ Ἰησοῦς, τὸ δὲ πόμα καὶ ἄκων ἔπιε μὴ δυνάμενος πάντως κρύψαι» (Migne, ἔνθ. ἀνωτ.).

[2]) Η. Κ. Δ. μετὰ ὑπομνημάτων ἀρχαίων, ὑπὸ Εὐθυμίου Ζιγαβηνοῦ, ἔκδ. Θεοκλήτου Φαρμακίδου, Ἀθῆναι, 1842, τόμ. Α ος, σελ. 525 κ. ἑξ.

[3]) Migne, P. L. 35, 1762.

[4]) Migne, P. L. 35, 1802.

[5]) Migne, P. L. 38, 453.

cramentum non efficit ut quia ipse malus est, malum sit, aut quia non ad salutem accipit, nihil acceperit.» [1])

Μετὰ τῆς αὐτῆς σαφηνείας ὁμιλοῦσιν ὑπὲρ τῆς θέσεως αὐτῶν καὶ οἱ πατέρες **Ἱερώνυμος** καὶ **Ἀμβρόσιος**, μάλιστα δὲ ὁ πρῶτος εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ «Adversus Jovinianum», ἔνθα ἀναφερόμενος εἰς τὸ σχετικὸν μὲ τὴν θ. Εὐχαριστίαν χωρίον τῆς Α΄ πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῆς (Α΄. Κορ. 11, 27), λέγει τὰ ἑξῆς: «Numquid quia *et Judas de eodem calice bibit*, de quo et caeteri Apostoli, unius cum reliquis erit menti?» (Βιβλ. II, κεφ. 25). [2])

Τὴν ἰδίαν αὐτὴν ἄποψιν παραδέχεται καὶ **ὁ Λέων ὁ Μέγας** ἐν οἷς λέγει εἰς τὸν 53ον (ἢ 3ον de passione) λόγον του: *et Judas bibit*, sed non saturatur, nessitim extinguit aeterni, qui indigne sumit mysteria Christi« [3])

Συμφωνῶν πληρέστατα πρὸς τὴν ὁμόθυμον, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, γνώμην τῶν Πατέρων καὶ **Θωμᾶς ὁ Ἀκυνάτης**, ὅστις καὶ ἐξετάσας μετὰ μείζονος καὶ πλέον λεπτολόγου ἀκριβολογίας τὰ ἱερὰ κείμενα, ἀποφαίνεται καὶ οὗτος ὑπὲρ τῆς συμμετοχῆς τοῦ Ἰούδα εἰς τὸ μυστήριον τῆς Θ. Εὐχαριστίας, προσάγων ἅμα καὶ τοὺς σχετικοὺς λόγους περὶ τοῦ ζητήματος.

Οὕτως ἐν τῇ Summa theologiae αὐτοῦ λέγει τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά: Ἂν καὶ ἡ κακία κατέστησεν αὐτὸν ἀνάξιον τοῦ μυστηρίου τούτου, οὐχ ἧττον ***ὁ Κος μετέδωκε αὐτῷ τοῦ ἰδίου σώματος καὶ αἵματος***, ne occultum peccatorem sine accusatore et evidente probatione ab aliorum communione separaret (= ἵνα μὴ τὸν κεκρυμμένον ἁμαρτωλὸν χωρίσῃ τῆς τῶν ἄλλων κοινωνίας, ἄνευ κατηγορίας καὶ προφανοῦς ἐξετάσεως)». (Summa theologiae, part. III. q. LXXXI, art 2)

Κατὰ παρόμοιον δὲ τρόπον καὶ μὲ ἀνάλογον ἐπιχειρηματολογίαν ἀπεφάνθησαν ὑπὲρ της συμμετοχῆς καὶ οἱ ἕτεροι ἐκ τῶν κατὰ τὸν Θωμᾶν ἢ καὶ ὅλως ἀνεξαρτήτως θεολογησάντων, ὡς οἱ Βέδας, Raban Maur, Πέτρος ὁ Λομβάρδος, Αλβέρτος ὁ μέγας, ὡς ἐπίσης καὶ ἱκανὸς ἀριθμὸς ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἢ καὶ ὅλως συγχρόνων ἐξηγητῶν, ὡς οἱ Denys le Chartreux; Cajetan, Suarez, Corneille Delapierre, Calmet, Vosté, Lagrange, F. Godet [4]), Bossuet [5]), Fouard [6]), καὶ οἱ Abbés Lusseau καὶ Collomb [7]) καθὼς καὶ ὁ Bernhard, ἐν εἰδικῇ πραγματείᾳ [8]).

(συνεχίζεται)

† ΔΙΑΚ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

---

1) Migne, P. L. 43, 181.
2) Migne, P. L. 23, 321.
3) Migne P. L. 54, 318.
4) Πάντες οὗτοι εἰς τὰ σχετικὰ αὐτῶν ὑπομνήματα.
5) Meditations sur l'Evangile, ἐν Oeuvres compl. ἔκδ. Migne, Paris, 1866. τόμ. 3ος στηλ. 235 κ. ἑξ. καὶ κατωτέρω στήλη 269.
6) La vie de N. S. Jésus-Christ, Paris, 1927, τόμ. 2ος σελ. 254 – 259.
7) Manuel d'Etudes Bibliques, τομ. IV, Les Evangiles, Paris 1938, σελ 763.
8) Ἴδε αὐτὴν ἐν Zeitschrift für Katolische Theologie, 1911 σελ. 30—65.

ΔΥΟ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ
ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΣΙΛΒΕΣΤΡΟΥ

Ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῆς Φωτίου βιβλιοθήκης (σ. 53—69 καὶ 167—290) διὰ μακρῶν ἔγραψα περὶ μιᾶς ἀνεκδότου ἀλληλογραφίας τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας Σιλβέστρου, δημοσιεύσας ἅμα καὶ ἀρκετὰ ἐκ τῶν ἐγγράφων αὐτῆς. Ἐν τῇ «Ὀρθοδοξίᾳ» τοῦ 1940 (ιε΄ σ. 159—163) ἐδημοσίευσα ἕτερα δύο ἔγγραφα ἐκ τῆς αὐτῆς ἀνεκδότου συλλογῆς, ἐξ ὧν τὸ μὲν εἶναι γράμμα ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Ματθαῖον (1750), τὸ δὲ γράμμα ἐπίσης ἀποσταλὲν πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου Φιλόθεον (1752).

Ἐνταῦθα δημοσιεύω δύο ἄλλας ἐπιστολὰς τοῦ αὐτοῦ πολυπαθοῦς πατριάρχου εἰλημμένας ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος.[1] Ἡ πρώτη ἐπιστολὴ ἦτο προωρισμένη διὰ τὸν ἱερομόναχον Ἰάκωβον Πάτμιον, τὴν ὁποίαν καὶ ἔστειλεν ἐκ Χίου κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1753, μετὰ τὴν ἐκ Κπόλεως ἀναχώρησίν του ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς μεταβάσεώς του εἰς τὴν πατριαρχικήν του καθέδραν. Ἡ μεταξὺ πατριάρχου Ἀντιοχείας καὶ Ἰακώβου Πατμίου ἀλληλογραφία εἶναι μακρά.[2]

Ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας ἀναφέρει εἰς τὴν ἐνταῦθα δημοσιευομένην πρὸς τὸν ἱερομόναχον Ἰάκωβον ἐπιστολήν του περὶ τῶν δεινῶν τὰ ὁποῖα ὑπέστη ὁ Πτολεμαΐδος Σωφρόνιος, προεδρικῶς ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας Χαλεπίου, ἐκ μέρους τῶν «Χαλεπλήδων». Ὁ ἐν (Χαλεπίῳ) «καδῆς», ὡς λέγει ὁ Ὑψηλάντης «μολλᾶς», «σιδηροδέσμιον» ἔπεμψε τὸν Σωφρόνιον εἰς τὰς φυλακάς. Ἐνήργησε μὲν καὶ ὁ Σίλβεστρος πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ Σωφρονίου, ἀλλὰ ἡ ἀπολύτρωσις τοῦ ἀρχιερέως ἐκείνου ἐπραγματοποιήθη διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ Α. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου, ἰατροῦ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Οὔρφας καὶ κατόπιν Μ. Βεζίρου Ραγὴπ πασᾶ. «Ὁ ἡγεμὼν τοῦ Χαλεπίου, γράφει ὁ Ὑψηλάντης, προφάσει τοῦ παπισμοῦ εἱρκτῇ παραδοὺς τινας τῶν πλουσίων χαλεπλήδων Ρωμαίων τὸ γένος ἐζημίωσε δόσει χρηματικῇ. Ὑποτοπάσαντες αὐτοὶ τὸ ὅτι νὰ ἐζημιώθησαν ἐκ διαβολῆς τοῦ Σωφρονίου πρὸς τὸν ἡγεμόνα διὰ τοῦ τερζίμπασή του, ἀναχωρήσαντος ἤδη τοῦ ἡγεμόνος εἰς τὴν Τζέρδα, ἐγκαλοῦσι τὸν Σωφρόνιον εἰς τὴν κρίσιν καὶ ἐπιφορτίζουσιν αὐτῷ 40 πουγγεῖα διὰ τὴν ζημίαν τους καὶ ***εἱρκτῇ παραδίδουσι σιδηροδέσμιον.*** Ἔγραψέ μοι εἰς τὴν Οὔρφαν θρη-

---

[1] Περιγραφὴν τοῦ κώδικος τούτου βλέπε Φωτ. Βιβλιοθήκην μου Β΄ σ. 53 κ. ἑ.

[2] Ἡλιουπόλεως Γενναδίου ἔνθ. ἀνωτ. Β΄ σ. 54 σημ. 1.

νολογῶν τὴν ἀθλιότητά του καὶ ζητῶν βοήθειαν διὰ τὴν ἐλευθερίαν του. Διηγήθην τὴν ὑπόθεσιν τῷ ἡγεμόνι αὐθέντῃ μου Ραγὴπ πασᾷ, ὅστις ***γράψας τῷ μολλᾷ τοῦ Χαλεπίου*** μὲ τόνον, ἠλευθερώθη μὲν τῆς εἱρκτῆς καὶ τῶν σιδήρων». [3]).

Ἡ δευτέρα ἐπιστολὴ φέρει ἡμερομηνίαν 13 Δεκεμβρίου 1753. Ἐστάλη ἐκ τῆς π/χικῆς καθέδρας τοῦ Σιλβέστρου πρὸς τὸν Μ. Λογοθέτην τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου Μιχαλάκην Μαμμορᾶν, ἰατρόν. Περὶ τοῦ Μ. τούτου λογοθέτου ἀνέφερα εἰς μελέτην μου ἐπιγραφομένην «τὸ ἀξίωμα τοῦ Μ. Λογοθέτου ἐν τῷ οἰκουμ. πατριαρχείῳ» καὶ δημοσιευθεῖσαν ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ (Δεκεμβρ. 1942 σ. 235 κ. ἑ).

Ὁ Πατριάρχης Σίλβεστρος διαμείνας πολλάκις ἐν Κπόλει συνῆψε σχέσεις μετὰ πολλῶν ἐπισήμων καὶ ἰσχυόντων προσώπων ἔκ τε τῶν ὁμογενῶν καὶ ἐκ τῶν κρατούντων, Καὶ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ἀναφέρει περὶ τῶν «περισπασμῶν» καὶ περὶ τῶν ἀγώνων τοὺς ὁποίους ἠγωνίζετο ὁ ἀκούραστος καὶ ζηλωτὴς πατριάρχης διὰ τὴν παρεισφρήσασαν παπικὴν λύμην «και διὰ τὰς καταδρομάς.» μικροῦ δεῖν θὰ ἀπέκομεν (ἄπειτομεν) ὁ ἀθλητὴς τῆς Ὀρθοδοξίας ὁ πάντοτε ἐπικαλούμενος εἰς τοὺς ἀγῶνάς του τὴν θείαν δύναμιν «ἧς τινος χωρὶς οὐδὲν περαιοῦται».

Ἀξιοσημείωτον τυγχάνει καὶ τοῦτο ὅτι ὁ πατριάρχης Σίλβεστρος προσφωνεῖ τὸν Μ. Λογοθέτην διὰ τοῦ τίτλου τιμῆς «ἐνδοξότατος». Εἶναι, ὡς ἔγραφον εἰς τὴν προμνησθεῖσαν περὶ Μ. Λογοθέτου μελέτην μου, ὁ ἐπίσημος τίτλος ὁ καταχωρισθεὶς καὶ εἰς τοὺς Ἐθνικοὺς Κανονισμούς. Πότε ἀκριβῶς ἐδόθη ὁ τίτλος τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν γνωρίζομεν.

Ὁ Μιχαλάκης Μαμμορᾶς διεδέχθη κατὰ τὸ 1741 τὸν φονευθέντα Γρηγόριον Γκίκαν. Κατὰ τὸ ἐνταῦθα δημοσιευόμενον ἔγγραφον κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1753 ἦτο Μ. Λογοθέτης, κατὰ δὲ τὸ 1757 ὁ Γεώργιος Καρατζᾶς ὡς Μ. Λογοθέτης προὐκάλεσε τὸ γνωστὸν περὶ πρωτοκαθεδρίας αὐτοκρατορικὸν διάταγμα· ὥστε ἡ Λογοθεσία τοῦ Σκαρλάτου Καρατζᾶ, πατρὸς τοῦ Γεωργίου, πρέπει νὰ τοποθετηθῇ μετὰ 1753 καὶ πρὸ τοῦ 1757.

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

* * *

ΤΑ ΔΥΟ ΕΓΓΡΑΦΑ

Ὁσιολογιώτατε ἐν ἱερομονάχοις κὺρ Ἰάκωβε, τέκνον ἐν κυρίῳ ἀγαπητὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος, εὐχόμεθα αὐτὴν καὶ εὐλογοῦμεν πατριαρχι-

[3]) **Α. Κ. Ὑψηλάντου, «τὰ μετὰ τὴν Ἅλωσιν» σ. 306.**

κῶς, δεόμενοι τοῦ ἁγίου Θεοῦ νὰ τῆς χαρίζῃ ὑγείαν κατὰ τὸ διπλοῦν, μεθ' ὅσων ἐφίεται ἀγαθῶν. Προλαβόντως ἔχοντες τὴν Σμύρνην ἔτι, ἐγράψαμεν αὐτῇ εὐχετικῶς, φανερώνοντας, καὶ τὴν μετ' ὀλίγον γενησομένην ἡμῖν πρὸς τὸν ἁγιώτατόν μας θρόνον ἔκπλευσιν, τὴν ὁποίαν ἐκ πολλοῦ ἐπιποθοῦντες ἐξήλθομεν τῆς βασιλευούσης, τώρα πόλιν εὑρισκόμενοι εἰς Χίον καὶ τυχόντες πλοίου ἐρχομένου εἰς τὰ αὐτόθι, δὲν ἐλείψαμεν νὰ τῆς δώσωμεν τὸν προσφιλῆ χαιρετισμὸν τῆς ἐνεστηκυίας ἁγίας τεσσαρακονθημέρου νηστείας τὴν ὁποίαν εὐτόνως τε. καὶ σωτηριωδῶς διελθοῦσα νὰ καταξιωθῇ ὡς ἐφίεται μὲ πνευματικὴν ἀγαλλίασιν, να ἑορτάσῃ τὴν ἐκ νεκρῶν τοῦ σωτῆρος τριήμερον Ἀνάστασιν, οὗτινος τῇ χάριτι καὶ ἡμεῖς ἔχοντες, θέλομεν ἐκτελέσῃ τὸ ἅγιον Πάσχα εἰς Χίον ὅπου εὑρισκόμεθα, ἐπειδὴ καὶ ἐκωλύθημεν ἀπὸ τὸν πρὸς τὸν ἀποστολικόν μας θρόνον πηγαιμόν, διὰ τὰς ἐν αὐτῷ ἐμβάσας πάλιν καταδρομὰς τὰς κατὰ τοῦ κὺρ Σωφρονίου λέγομεν, τὸν οποῖον ὡς δὲν τὴν διέλαθον μέχρι τοῦδε, τὸν κατέκλεισαν οἱ ὑπεναντίοι εἰς τὴν μητρόπολίν του, κάμνοντες καὶ τὴν ἐκκλησίαν ζάφτι διὰ μπουγιουρδὶ τοῦ ἐκεῖσε καδί, τὰ οποῖα μαθόντες καιρίως ἐδήχθημεν, ὡς μὴ ἔχοντες ἄλλο τι ποιῆσαι πρὸς σύστασιν ἐκείνης τῆς πολυταράχου ἐπαρχίας ὄντες μάλιστα καὶ ἀπομεμακρυσμένοι τῆς βασιλευούσης διετάξαμεν ὅμως ἀπεντεῦθεν τινὰς φίλους μας, καὶ συνδρομητὰς τοῦ ἁγιωτάτου μας θρόνου εἰς βασιλεύουσαν, νὰ τὸν ἀπολυτρώσουν δι' ὁρισμοῦ ἢ καὶ βασιλικοῦ, καὶ νὰ ἀποκομισθῇ ὁ κὺρ Σωφρόνιος εἰς βασιλικὸν διβάνι μετὰ τῶν ἐπαράτων ἐκείνων νὰ θεωρηθῇ ἡ διαφορά, καὶ ἄμποτες νὰ εὐδοκήσῃ ὁ παντοδύναμος Θεὸς νὰ γίνῃ ἡ ποθουμένη ἡμῖν διόρθωσις, ἐπειδὴ καὶ τὸ πρᾶγμα ἔφθασε πλέον εἰς τὰ καίρια, καὶ ἐτονώσαμεν, καὶ δίχα τῆς θεϊκῆς του συνεργασίας, δὲν θέλομεν ποιήσει τίποτε καὶ ταῦτα μὲν ἱκανῶς χάριν τῆς πρὸς αὐτὸν πατρικῆς μας ἀγάπης, ἡμεῖς δὲ ὡς εἴπομεν χαροποιηθέντες μὲ τὴν καλὴν ἔκβασιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης, θέλομεν ἀπαίρῃ κατὰ τὸν ἐγκάρδιόν μας πόθον εἰς τὴν θεόθεν λαχοῦσαν ἡμῖν ἐπαρχίαν, καὶ κατὰ τὸ παρον ἕως οὗ νὰ περιφερόμεθα ἐνταῦθα, καὶ ἂς ἔχωμεν γράμμα της δηλωτικὸν τῆς ἐφετωτάτης ἡμῖν ὑγείας της, ἧς τὰ ἔτη χαρισθείησαν αὐτῇ θεόθεν μακρόβια, καὶ ἡ εὐχὴ καὶ εὐλογία τῆς ἡμῶν μετριότητος εἴησαν μετ' αὐτῆς.

* * *

Πρὸς τὸν **Μέγαν Λογοθέτην** *καὶ ἄρχον ἰατρὸν* **Μιχαλάκην**

Ἐνδοξότατε καὶ ἐξοχώτατε ἄρχον ἰατρέ, καὶ μέγα λογοθέτα τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας κυρίτζη Μιχαλάκη, υἱὲ ἐν Χριστῷ

τῷ Θεῷ ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε τῆς ἡμῶν μετριότητος, τὴν ἐξοχότητά της πατρικῶς εὐχόμενοι, πνευματικῶς εὐλογοῦμεν, δεόμενοι τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ τοῦ πεοιφρουρεῖν, καὶ φυλάττειν αὐτὴν ὑγιαίνουσαν καθ' ἑκάτερον, καὶ εὐθυμοῦσαν μετ' εὐζωΐας ἐπιχορηγῶν αὐτῇ καὶ τὰ σωτηριώδη ἐφετά.

Ἡ υἱϊκή, ὡς εἰς πνευματικὸν πατέρα της αἰδὼ καὶ εὐνοϊκὴ διάθεσις ὅπου μᾶς ἐπεδείκνυε πάντοτε μᾶς παρακινοῦσι, νὰ τὴν εὐχηθῶμεν εἰ καὶ μὴ διὰ γραμμάτων διὰ τὰς ἐντυχούσας ἡμῖν (ὡς οἶδε) διαφόρους περισπασμοὺς τῶν ἐπαρχιῶν μας, ἀλλ' οὖν εἰς τὰ ἱερὰ δίπτυχα, καὶ εἰς τὰς ταπεινάς μας ἐντεύξεις πρὸς τὸν κύριον, ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲ μὲ τὸ νὰ ἐπέστη ἡ κοσμοσωτήριος καὶ περιφανὴς γέννησις τοῦ υἱοῦ καὶ λόγου τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐλείψαμεν κατὰ τὴν πολιτευομένην θεόφιλον συνήθειαν, καὶ τὴν ἀμοιβαίαν πατρικὴν ἀγάπην ὁποῦ τῆς σώζομεν, νὰ ἀφοσιούμεθα αὐτῇ μὲ τὸ παρὸν τοὺς προσφιλεῖς χαιρετισμοὺς τῆς πανηγύρεως, καὶ νὰ παρακαλέσωμεν ἐνθέρμως αὐτὸν τὸν ἐν φάτνῃ ἀλόγων σαρκὶ τεχθέντα Θεὸν νὰ τὴν καταξιώσῃ ἑορτάσαι φαιδρῶς, καὶ πανηγυρίσαι, γηθοσύνως τὴν σωτήριον αὐτοῦ γέννησιν, εἶτα καὶ τὰς ἀκολούθους δεσποτικὰς ἑορτάς, τήν τε ἀρχὴν τοῦ νέου ἔτους (ἥτις γένοιτο αὐτῇ αἴσιος) καὶ τὰ ἅγια Θεοφάνεια ἐν ἀκροτάτῃ ὑγείᾳ, εὐφραινομένη μετὰ τῆς ἐνδοξοτάτης ὁμοζύγου καὶ φιλτάτων, της γόνων, τὰ πνευματικὰ ἡμῶν τέκνα καθὼς ἀγαπᾷ, ἐφέτος, καὶ εἰς ἄλλα ἔτη ἀριθμοῦ ὑπερέκεινα, ταῦτα μὲν μετὰ πνευματικῆς ἀγάπης περὶ τῶν ἐλευσομένων πανηγύρεων, ἀγωνιζόμεθα δὲ λίαν ἐνταῦθα διὰ τὴν εἰσφρήσασαν παπικὴν λύμην εἰς τὰ ἡμέτερα, ὅμως τὰ μεσολαβοῦντα κακά, καὶ αἱ καταδρομαί, εἶναι πάμπολλα καὶ διὰ τοῦτο ὀλίγου δεῖται νὰ ἀπείπωμεν, ἄμποτες ἡ θεία δύναμις νὰ μὴν ἐκλείψῃ ἀντιλαμβάνουσα ἡμᾶς ἀείποτε, ἐν τοῖς τούτοις καιροῖς, καὶ πράγμασιν, ἧς τινος χωρὶς οὐδὲν περαιοῦται κατὰ τὸν ἀπόστολον, οὗ ἡ χάρις, καὶ ἡ εὐχὴ καὶ εὐλογία τῆς ἡμῶν μετριότητος εἴησαν μετ' αὐτῆς.

1753 Δεκεμβρίου 13.

† Ὁ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Ἀσθένεια Α. Θ. Παναγιότητος.

Παθοῦσα ἐξ ἐντερικῶν διαταραχῶν μετ' ἐπιπλοκῆς καὶ ἡπατικῆς προσβολῆς, παρέμεινε κατὰ τοὺς δύο διαρρεύσαντας μῆνας κλινήρης ἡ Α. Θ. Παναγιότης. Ἡ ὑγιεινὴ κατάστασις Αὐτῆς, τὴν ὁποίαν παρηκολούθησε τακτικῶς καὶ μετὰ παραδειγματικῆς ἀφοσιώσεως ὁ ἰατρὸς κ. Ν. Φερμάνογλου, ἐξητάσθη καὶ ἐν ἐκτάκτοις ἰατρικοῖς συμβουλίοις, τῇ συμμετοχῇ τῶν Καθηγητῶν Ἰατροῦ κ. κ. Ἀκὴλ Μουχτὰρ καὶ Φρὰνκ καὶ τοῦ Ἰατροῦ κ. Μπαβάκη. Χάριτι θείᾳ ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἤδη εὑρίσκεται ἐν πλήρει ἀναρρώσει.

Ἐπὶ τῇ ἀσθενείᾳ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἀμέριστος ἐξεδηλώθη ἡ πρὸς τὸ σεπτὸν Πρόσωπον Αὐτῆς στοργὴ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς σεβασμίας Ἱεραρχίας καὶ ἡ εὐλάβεια καὶ ὁ σεβασμὸς κλήρου καὶ λαοῦ, εἶναι δὲ θερμὴ ἡ κοινὴ εὐχὴ ὅπως ὁ Κύριος ἀποδώσῃ Αὐτῇ ἀμετάπτωτον ὑγείαν καὶ στηρίξῃ εἰς ἔτη μακρᾶς ζωῆς ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀκολουθίαι τῆς Μ. Ἑβδομάδος καὶ τοῦ ἁγ. Πάσχα.

Τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, λόγῳ τῆς ἀσθενείας Αὐτῆς, κωλυθείσης ἵνα προστῇ τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν τῆς Μ. Ἑβδομάδος καὶ τοῦ ἁγίου Πάσχα ἐν τῷ π. Πατριαρχικῷ Ναῷ, προέστησαν αὐτῶν: —τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων ὁ σεβ. Μητροπολίτης Χριστουπόλεως κ. Μελέτιος, χοροστατήσας,— τῇ Μ. Πέμπτῃ πρωΐ ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος, κατὰ τὴν τάξιν λειτουργήσας, ὁ αὐτὸς χοροστατήσας καὶ κατὰ τὰς Ἀκολουθίας τοῦ Ὄρθρου καὶ τὰς Λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων τῆς Μ. Δευτέρας, Μ. Τρίτης καὶ Μ. Τετάρτης, —τῇ Μ. Πέμπτῃ ἑσπέρας κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τῶν Παθῶν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Ἰάκωβος, ἀναγνοὺς καὶ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Διαθήκης, τῶν λοιπῶν Εὐαγγελίων ἀναγνωσθέντων ὑπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ Πρεσβυτερίου, —τῇ Μ. Παρασκευῇ πρωΐ κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τῶν Μ. Ὡρῶν καὶ τοῦ Ἑσπερινοῦ ὁ σεβ. Μητροπολίτης Φιλαδελφείας κ. Αἰμιλιανός, ἐκφωνήσας καὶ τὸν θεῖον λόγον, — τῇ Μ. Παρασκευῇ ἑσπέρας κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ ἱ. Ἐπιταφίου ὁ σεβ. Μητροπολίτης Σάρδεων κ. Γερμανός, —τῷ Μ. Σαββάτῳ πρωΐ ὁ πανοσιολ. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου ἀρχιμ. κ. Κύριλλος, κατὰ τὴν τάξιν λειτουργήσας, — τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως ὁ σεβ. Μητροπολίτης Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Ἰάκωβος, λειτουργήσας.

Κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν τῆς Ἀναστάσεως ἐχοροστάτησεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μάξιμος.

Αἱ ἱ. Ἀκολουθίαι διεξήχθησαν μετὰ βαθείας κατανυκτικότητος καὶ ἐν ἐκτάκτῳ συρροῇ εὐσεβοῦς λαοῦ, οἵα παρετηρήθη καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἱ. Ναοῖς.

Τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως ἐν τοῖς ἱ. Ναοῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἀνεγνώσθη

ἡ ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος τεύχους δημοσιευομένη Πατριαρχικὴ ἐπὶ τῷ ἁγ. Πάσχα Ἀπόδειξις. Ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ ταύτην ἀνέγνωσεν ἀπὸ τοῦ ἱ. Ἄμβωνος ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος.

Ἑσπερινὸς τῆς Ἀναστάσεως.

Ἐγκριθέντος ἐκκλησιαστικῶς ὅπως καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἡ διεξαγωγὴ ἐν τοῖς ἱ. Ναοῖς τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Ἀναστάσεως γένηται καθ' ὃν τρόπον καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ προπαρελθὸν ἔτος, ἀπελύθη σχετικὴ ἐγκύκλιος τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας, συμφώνως τῇ ὁποίᾳ α'.) ἡ τελετὴ περιωρίσθη ἐντὸς τοῦ ἱ. Ναοῦ, τοῦ ἱ. κλήρου περιβληθέντος τὰ ἱ. αὐτοῦ ἄμφια ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ Βήματος καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἀρξαμένης τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἑσπερινοῦ, λιτανείας ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ Ναοῦ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ἑσπερινοῦ ἢ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν αὐτοῦ μὴ γενομένης, καὶ β') τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἑσπερινοῦ ἀνεγνώσθη μόνον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἅπαξ, ἤτοι μόνον ὑπὸ τοῦ διακόνου ἀπὸ τοῦ ἱ. ἄμβωνος ἤ, διακόνου μὴ ὑπάρχοντος, ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἀπὸ τῆς Ὡραίας Πύλης.

Πατριαρχικὸς Ναός

—Κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου, ἐν τῷ π. Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐχοροστάτησεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μάξιμος, ἀναγνοὺς καὶ τὴν Α'. στάσιν τῶν Χαιρετισμῶν τῆς Θεοτόκου, τῶν λοιπῶν στάσεων ἀναγνωσθεισῶν ὑπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ Πρεσβυτερίου.

— Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, τοῦ πανσέπτου Πατριαρχικοῦ Ναοῦ ἄγοντος τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ μνήμην, τῆς θείας λειτουργίας ἐν αὐτῷ προέστη ὁ σεβ. Μητροπολίτης Χριστουπόλεως κ. Μελέτιος.

— Τῇ Δ' καὶ Ε' Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν, κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Δ' Χαιρετισμῶν τῆς Θεοτόκου, τῇ Ε' τοῦ Μ. Κανόνος, κατὰ πάσας τὰς ἐν τῷ μηνὶ Ἀπριλίῳ ἱ. λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων καὶ τῇ Παρασκευῇ τοῦ Πάσχα, ὡς καὶ κατὰ τὰς ἐν τῷ μηνὶ Μαΐῳ συμπεσούσας Κυριακὰς τοῦ Θωμᾶ, τῶν Μυροφόρων, τοῦ Παραλύτου, τῆς Σαμαρείτιδος καὶ τοῦ Τυφλοῦ, καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης (21 τοῦ μ.), ἐν τῷ Π. Ναῷ ἐχοροστάτησεν ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος.

Θεῖον Κήρυγμα.

— Κατὰ τὴν διαγενομένην περίοδον τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξαν: Τῇ Κυριακῇ τῆς Ὀρθοδοξίας ὁ σεβ. Μητροπολίτης Ἡλιουπόλεως κ. Γεννάδιος, τῇ Β' Κυριακῇ ὁ θεοφ. Ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ κ. Φιλόθεος, τῇ Γ' Κυριακῇ ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μάξιμος, τῇ Δ' Κυριακῇ ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος, τῇ Ε' Κυριακῇ ὁ θεοφ. Ἐπίσκοπος Ἐλαίας κ. Ἀγαθάγγελος καὶ τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων ὁ πανοσιολ. Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου διάκονος κ. Μάξιμος.

— Ἐν τοῖς ἱ. Ναοῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξαν: Ἐν Σταυροδρομίῳ ὁ Ἀρχιερατικῶς Προϊσταμενεύων σεβ. Μητροπολίτης Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντῖνος καὶ οἱ τακτικοὶ ἱεροκήρυκες ἱερολ. διάκονοι Ἀνδρέας Λαγοῦρος ἐν τῷ ἱ. Ναῷ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, Αἰμιλιανὸς Τσακόπουλος ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἁγ. Τριάδος καὶ Χρυσόστομος Κωνσταντινίδης ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἁγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης,—ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἁγ. Νικολάου Γαλατᾶ ὁ Ἀρχιερατικῶς Προϊστάμενος θεοφ. Ἐπίσκοπος Ἐλαίας κ. Ἀγαθάγγελος καὶ ὁ τακτικὸς ἱεροκῆρυξ ἱερολ. διάκονος Αἰμιλιανὸς Ζαχαρόπουλος, — ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἁγ. Ἰωάννου τῶν Χίων Γαλατᾶ ὁ ἱερατικῶς Προϊσταμενεύων αἰδε-

σιμολ. Μ. Οἰκονόμος Γεώργιος,—ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἁγ. Δημητρίου Ταταούλων ὁ ἐκ τῶν ἐφημερίων πανοσ. ἀρχιμ. Κωνσταντῖνος Πλακωτάρης καὶ ὁ τακτικὸς ἱεροκῆρυξ διάκονος Διονύσιος Ψιάχας, — ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἁγ. Ἀποστόλων Φερίκιοϊ ὁ ἱερατικῶς Προϊστάμενος πανοσ. ἀρχιμ. Ἀλέξανδρος Καντώνης, ὁ ἐφημέριος πανοσ. ἱερομόναχος Δημήτριος Παπαδόπουλος καὶ ὁ τακτικὸς ἱεροκῆρυξ ἱερολ. διάκονος Πολύκαρπος Ρετσέλης,—ἐν τῷ ἱ. Ναῷ Εὐαγγελιστρίας Προπόδων Ταταούλων ὁ ἱερατικῶς Προϊστάμενος πανοσ. ἀρχιμ. Πολύκαρπος Κωνσταντινίδης καὶ ὁ τακτικὸς ἱεροκῆρυξ ἱερολ. διάκονος Ἀθανάσιος Ἀναστασιάδης, — ἐν τῷ ἱ. Ναῷ Ταξιαρχῶν Μ. Ρεύματος ὁ θεοφ. Ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ κ. Φιλόθεος,—ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἁγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Ὑψωμαθείων ὁ ἱερατικῶς Προϊστάμενος πανοσ. ἀρχιμ. Ἱερόθεος Κατζώνης καὶ ὁ τακτικὸς ἱεροκῆρυξ ἱερολ. διάκονος Χρύσανθος Μαρκόπουλος,—ἐν τῇ Ἱ. Πατριαρχικῇ καὶ Σταυροπηγιακῇ Μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ ὁ τακτικὸς ἱεροκῆρυξ ἱερολ. διάκονος Γαβριὴλ Πρεμετίδης,—καὶ ἐν τοῖς ἱ. Ναοῖς ἁγ. Γεωργίου Ἐδιρνὲ Καποῦ, ἁγ. Κυριακῆς Κοντοσκαλίου, Παναγίας Διπλοπλοκιονίου, Παναγίας Νεοχωρίου καὶ ἁγ. Φωκᾶ Μεσαχώρου οἱ οἰκεῖοι ἱερατικῶς Προϊστάμενοι πανοσ. Μ. Κατηχητὴς Γεράσιμος καὶ ἀρχιμ. Ἀμβρόσιος Χατζόπουλος, Σεραφεὶμ Κρασᾶς καὶ Τιμόθεος Παζαρίδης καὶ αἰδεσ. πρωτοπρεσβύτερος Αἰμιλιανὸς Φάκαρος. Προσέτι ἐκτάκτως, ἐκτὸς τῶν ἑκασταχοῦ ἐν λειτουργίᾳ ἢ χοροστασίᾳ αὐτῶν κηρυξάντων σεβ. Ἀρχιερέων, ἐκήρυξαν: — ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Δωρόθεος τῇ Β΄ Κυριακῇ ἐν τῇ ἱ. λειτουργίᾳ καὶ τῇ Γ΄ Κυριακῇ κατὰ τὸν ἑσπερινὸν ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἁγ. Ἀποστόλων Φερίκιοϊ, κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Α΄, Γ΄ καὶ τελευταίων Χαιρετισμῶν ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἁγίου Νικολάου Γαλατᾶ, τῇ Δ΄ Κυριακῇ ἐν τῷ ἱ. Ναῷ Παναγίας Μουχλίου, τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων ἐν τῷ ἱ. Ναῷ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Σταυροδρομίου καὶ τῇ Μ. Πέμπτῃ, Μ. Παρασκευῇ καὶ Κυριακῇ τοῦ ἁγίου Πάσχα ἐν τοῖς ἱ. Ναοῖς ἁγ. Κυριακῆς καὶ Παναγίας Ἐλπίδος Κοντοσκαλίου,—ὁ θεοφ. Ἐπίσκοπος Ἐλαίας κ. Ἀγαθάγγελος ἐν τῷ ἱ. Ναῷ Παναγίας Ἓξ Μαρμάρων κατὰ τὰς ἀκολουθίας τῶν Χαιρετισμῶν τῆς Θεοτόκου,—ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης Καλλίνικος κατὰ τοὺς Β΄ χαιρετισμοὺς ἐν τῷ ἱερῷ Ἁγιάσματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Βεφᾶ, τῇ Β΄ Κυριακῇ ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἁγ. Γεωργίου Ἐδιρνέκαποῦ, τῇ Γ΄ καὶ τῇ Ε΄ Κυριακῇ ἐν τῷ ἱ. Ἁγιάσματι Βλαχερνῶν καὶ κατὰ τοὺς Δ΄ Χαιρετισμοὺς ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἁγ. Νικολάου Δζιβαλιου, — ὁ Πατριαρχικὸς Ἐφημέριος πανοσ. ἀρχιμανδρίτης Νικόδημος Χαρβαλιᾶς τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων ἐν τῷ ἱ. Ἁγιάσματι Βλαχερνῶν, — ὁ Πατριαρχικὸς ἐφημέριος πανοσ. ἱερομόναχος Ἱερώνυμος Κωνσταντινίδης τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἁγ. Δημητρίου Ξηροκρήνης,—καὶ ὁ πανοσ. Τριτεύων τῶν Πατρ. Διακόνων Ἰσίδωρος τῇ Γ΄ Κυριακῇ καὶ κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἁγ. Ἰωάννου Χίων καὶ τῇ Τετάρτῃ τῆς Δ΄ Ἑβδομάδος, κατὰ τὴν Προηγιασμένην, ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἁγ. Γεωργίου Πότηρᾶ.

Πασχάλιοι εὐχαί.

— Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ ἁγίου Πάσχα ἀντιπροσωπεία ἀπὸ μέρους τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῶν Ἀρμενίων κ. Μεσρώπ, προσελθοῦσα εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὑπέβαλε τὰς πασχαλίους εὐχὰς τῆς Α. Μακαριότητος.

Αὐθημερὸν ἀντεπεσκέφθη τὴν Α. Μακαριότητα ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος, μεταβὰς εἰς τὸ Ἀρμενικὸν Πατριαρχεῖον μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Τουρκικοῦ Γραφείου τῶν Πατριαρχείων κ. Εὐθ. Μαυρίδου, καὶ διεβίβασε τὰς εὐχαριστίας τῆς Α Θ. Πανα-

γιότητος καὶ τὰς ἐπὶ τῷ ἁγίῳ Πάσχᾳ συγχαρητηρίους Αὐτῆς εὐχάς.

— Ὡσαύτως προσελθὼν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὑπέβαλεν ἐπὶ τῷ ἁγ. Πάσχᾳ τὰ σέβη αὐτοῦ ὁ Πρωθιερεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικανικῆς Παροικίας αἰδεσιμολ. κ. Αὐγουστῖνος Ὄκλεϋ.

Αἱ πρὸς τὴν εὐσεβῆ Ἀγγλικανικὴν Παροικίαν καὶ τὴν αὐτοῦ αἰδεσιμολογιότητα εὐχαὶ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος διεβιβάσθησαν διὰ τοῦ θεοφιλ. Ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ κ. Φιλοθέου, παραστάντος ἀπὸ μέρους Αὐτῆς ἐν τῇ τελεσθείσῃ ἐν τῷ ἐν Πέραν Ἀγγλικανικῷ Ναῷ Πασχαλίῳ Λειτουργίᾳ.

Ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Ρουμανίας.

Ἐλθὼν ἐνταῦθα ἐξ Ἀγκύρας ὁ Ἐξοχώτατος Πρεσβευτὴς τῆς Ρουμανίας κ. Ἀλέξανδρος Τελεμάκ, κατὰ τὴν ἀπὸ ἐτῶν τηρουμένην παρὰ τῆς Α. Ἐξοχότητος εὐλαβῆ συνήθειαν, παρηκολούθησε τακτικῶς ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τὰς ἀκολουθίας τῆς Μ. Ἑβδομάδος καὶ τοῦ Ἁγίου Πάσχα, κοινωνήσας καὶ τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων Μυστηρίων.

Τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἁγίου Πάσχα γενόμενος δεκτὸς παρὰ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι, ἐν τῇ κλίνῃ τῆς ἀσθενείας Αὐτῆς οὔσῃ, ὑπέβαλε τὰ εὐλαβῆ σεβάσματα καὶ τὰς ὑπὲρ ἀναρρώσεως τῆς Α. Θ. Παναγιότητος εὐχὰς Αὐτῆς.

Τὴν Α. Ἐξοχότητα ἀντεπεσκέφθη ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ ηὐχήθη ἐπὶ τῷ ἁγίῳ Πάσχᾳ ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος, ἀποχαιρετήσας ἅμα Αὐτὴν ἐπὶ τῇ ἐπιστροφῇ Αὐτῆς εἰς Ἄγκυραν.

Πατριαρχικὰ συγχαρητήρια.

— Τελεσθείσης Δοξολογίας ἐν τῷ Μεγάρῳ τοῦ ἐνταῦθα Γενικοῦ Προξενείου τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τῇ ὀνομαστικῇ ἑορτῇ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου Β' (26 Ἀπριλίου), παρέστη ἐν αὐτῇ καὶ διεβίβασε τὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος.

— Ἐπὶ τῇ Ἐθνικῇ ἑορτῇ τῆς Πολωνίας (3 Μαΐου) καὶ τῆς Ρουμανίας (10 Μαΐου) ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος μεταβὰς εἰς τὰ οἰκεῖα ἐνταῦθα Γενικὰ Προξενεῖα διεβίβασε τὰς συγχαρητηρίους πατριαρχικὰς εὐχὰς ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Π. Κ. Εκκλ. Ἐπιτροπή.

— Ἐπὶ τῇ ἀσθενείᾳ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἡ Π. Κ. Ἐκκλ. Ἐπιτροπὴ κατὰ τὴν πρὸ τῶν ἑορτῶν τοῦ Ἁγίου Πάσχα τελευταίαν καὶ κατὰ τὴν μετὰ τὰς ἑορτὰς πρώτην αὐτῆς συνεδρίαν διὰ τοῦ σεβ. Προέδρου αὐτῆς Μητροπολίτου Λαοδικείας κ. Δωροθέου καὶ τοῦ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Ἀδαμαντίου ὑπέβαλε τῇ Α. Θ. Παναγιότητι τὰς ὑπὲρ ἀναρρώσεως υἱϊκὰς αὐτῆς εὐχάς.

— Ἐν ἐπανειλημμέναις συνεδρίαις ἡ Π. Κ. Ἐκκλ. Ἐπιτροπὴ ἐμελέτησε τὸ ζήτημα τῆς ἐπιβαλλομένης βελτιώσεως τῆς θέσεως πλείστων ἐκ τῶν ἱερέων καὶ τοῦ λοιποῦ προσωπικοῦ τῶν ἱ. Ναῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

— Ἐπαναλαβόντος ἀπὸ τοῦ λήξαντος μηνὸς Μαΐου τὰ καθήκοντα γραμματέως τῆς Π. Κ. Εκκλ. Ἐπιτροπῆς τοῦ πανοσ. Δευτερεύοντος τῶν Π. Διακόνων κ. Μελετίου, ὁ ἄχρι τοῦδε γραμματεύων ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ πανοσ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος παρέμεινεν ὡς μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς.

— Χηρευσάσης διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου ἱερέως Βασιλείου Γρίβα τῆς θέσεως ἱερατικῶς Προϊσταμένου τῆς ἐνορίας Τζιβαλίου, διωρίσθη ἐν αὐτῇ ὁ τέως ἱερατικῶς προϊστάμενος Ξηροκρήνης ἱερεὺς Κωνσταντῖνος Σταυρίδης.

— Ἐπεβλήθη διήμερος ἀργία τῷ ἐκ τῶν ἐφημερίων Σταυροδρομίου οἰκονόμῳ Καλλινίκῳ Νικολαΐδῃ, ἐπὶ παραβάσει τῆς περὶ ἐφαρμογῆς ἑνιαίου ὡρολογίου ἐνάρξεως καὶ ἀπολύσεως τῆς θείας Λειτουργίας Ἐγκυκλίου τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας.

— Ἀσθενήσας ἀπὸ τοῦ παρελθόντος μηνὸς εἰσήχθη καὶ νοσηλεύεται ἐν τοῖς Νοσοκομείοις Βαλουκλῆ ὁ ἱερατικῶς Προϊστάμενος Ξυλοπόρτης ἱερεὺς Ζαχαρίας Βασιλειάδης. Ἀπὸ μέρους τῆς Π. Κ. Ἐκκλ. Ἐπιτροπῆς τὸν ἀσθενοῦντα ἱερέα ἐπεσκέφθη ὁ πανοσ. Μ Ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος.

Πατριαρχικὴ ἀντιπροσώπευσις.

Θανόντος καὶ κηδευθέντος κατὰ τὸν μῆνα Ἀπρίλιον ἐν Σταυροδρομίῳ τοῦ πατρὸς τοῦ πανοσ. Τριτεύοντος τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων κ. Ἰσιδώρου ἀειμνήστου Κωνσταντίνου Ἀηδονοπούλου, ἐν τῇ νεκρωσίμῳ αὐτοῦ ἀκολουθίᾳ παρέστη ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὁ πανοσ. Μ. Ἐκκλησιάρχης κ. Γεράσιμος.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Συνοδικαὶ συνεδρίαι.

Τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παραμεινάσης συνεπείᾳ ἀσθενείας κλινήρους κατὰ μῆνας Ἀπρίλιον καὶ Μάϊον, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος συνῆλθεν εἰς τὰς τακτικὰς συνεδρίας αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Α΄. τῇ τάξει σεβ. Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Μαξίμου.

Ἑόρτια.

Ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τοῦ Πάσχα ἀντηλλάγησαν συγχαρητήρια γράμματα καὶ τηλεγραφήματα μεταξὺ τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου καὶ τῶν Μακ. Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, τοῦ Μακ. Μητροπολίτου Βαρσοβίας, τοῦ Τοποτηρητοῦ Κύπρου, τῶν σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς καὶ Μητροπολίτου Θυατείρων καὶ τῶν Μητροπολιτῶν Δωδεκανήσου.

Ὡσαύτως ἐλήφθησαν συγχαρητήρια καὶ ἀπὸ μέρους τοῦ σεβ Μητροπολίτου Μόσχας Σεργίου καὶ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς φίλης Ἐκκλησίας τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἐν Ἑλβετίᾳ Ἀδόλφου Κιούρι.

Μητρόπολις Δέρκων.

Ἐπὶ σχετικῇ αἰτήσει τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Δέρκων κ. Ἰωακείμ, ἐνεκρίθη ἡ εἰς ἱερέα χειροτονία τοῦ ἐκ τῶν παλαιῶν διδασκάλων Εὐαγγέλου Γκίκα, προοριζομένου διὰ τὴν χηρεύουσαν θέσιν τοῦ ἱερατικῶς προϊσταμένου Γενῆ Μαχαλέ.

Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς.

Διὰ τηλεγραφήματος αὐτοῦ ὁ σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Ἀθηναγόρας ἀνεκοινώσατο τῇ Ἐκκλησίᾳ ὅτι ἀνεγνωρίσθη ἡ νομικὴ θέσις τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ὀρθοδόξου ὑπὸ τὸ Οἰκ. Πατριαρχεῖον Ἐκκλησίας, ἐκδοθέντος τοῦ πρὸς τοῦτο νομοδιατάγματος.

Ἐπὶ τῷ ἰδιαιτέρως εὐχαρίστῳ τούτῳ γεγονότι διεβιβάσθησαν τῇ Α. Σεβασμιότητι τηλεγραφικῶς τὰ συγχαρητήρια καὶ αἱ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας.

— Ὁ σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς ἐγνώρισε τῇ Ἐκκλησίᾳ ὅτι μετὰ τὴν γενομένην ἐκλογὴν τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμ Γερασιμου Ἠλία εἰς Ἐπίσκοπον Σικάγου, προέβη, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς παρασχεθείσης αὐτῷ σχετικῆς ἀδείας, εἰς χειροτονίαν τῆς αὐτοῦ Θεοφιλίας κατὰ τὸν παρελθόντα Φεβρουάριον.

Μητρόπολις Θυατείρων.

Ἐλήφθη ἔκθεσις τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Θυατείρων κ. Γερμανοῦ, διὰ τῆς ὁποίας παρέχονται συνοπτικαὶ πληροφορίαι περὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῶν ἐπὶ μέρους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Γενικὰ Ἐκκλησιαστικὰ Ζητήματα.

Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος ἠσχολήθη ἐπὶ πλείστων ζητημάτων γενικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐνδιαφέροντος, ὡς καὶ ἐσωτερικοῦ χαρακτῆρος τοιούτων, ἀναγομένων εἰς τὴν σφαῖραν τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως καὶ τοῦ κανονικοῦ δικαίου.